

Prílohy

Prílohy	i
Osobné svedectvá.....	ii
Osobné svedectvo Františka Mikloška, Bratislava 2007	iii
Osobné svedectvo Milana Bednárika, Zlatá Idka 2007	xi
Osobné svedectvo Jana Konzala, Praha 2007	xv
Osobné svedectvo Vendelína Laca, Šurany 2007	xx
Osobné svedectvo Eduarda Kožucha, Malacky 2007.....	xxv
Osobné svedectvo Pavla Hradilka, Praha 2007	xxxii
Biskupské vysviacky a skrytá cirkev na Slovensku	xxxiv
Ukážka zo samizdatu	xxxvii
Ukážky z dokumentov ŠtB o skrytej cirkvi	xxxviii
Paul Klee: Angelus Novus	xliii

Osobné svedectvá

Osobné svedectvá, ktoré sú zhromaždené na nasledujúcich stránkach, sú výsledkom mnohých stretnutí z rokov 2005–2007. Majú formu rozhovoru, prípadne osobného stanoviska ich autora.

Svedectvá sú redakčne krátené a upravené. Úpravy sa týkali zmien, ktoré sú nevyhnutné pri prevode hovoreného slova do písomnej podoby (krátenie súvetí, dopĺňanie podmetu do vety, prípadne doplnenie informácie, bez ktorej by text nedával zmysel). Do prílohy som vybral tie časti rozhovorov, na ktoré v texte odkazujem alebo ktoré dopĺňujú a vysvetľujú to, čo sa v texte nachádza.

Osobné svedectvo Františka Mikloška, Bratislava 2007

RNDr. František Mikloško (1947) vyštudoval matematiku na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. Pracoval v Ústave technickej kybernetiky SAV, neskôr pre svoje politické a náboženské postoje ako robotník. Pred rokom 1989 bol disidentom, aktivistom tzv. Tajnej cirkvi a jedným z najbližších spolupracovníkov biskupa Korca. Patril k organizátorom tzv. bratislavského Veľkého piatku, významnej pokojnej verejnej manifestácie veriacich za náboženskú a občiansku slobodu v roku 1988, známej aj pod názvom Sviečková manifestácia.

Po roku 1989 pôsobí ako politik Kresťanskodemokratického hnutia a od roku 1990 je poslancom slovenského parlamentu.

Tajná, podzemná, skrytá cirkev a oficiálna cirkev. Sú to len mnohé názvy pre jednu skutočnosť? Alebo ak existovala „podzemná“ cirkev, má zmysel hovoriť aj o cirkvi „nadzemnej“?

V prvom rade, ja mám vlastnú definíciu tajnej cirkvi, o ktorej som presvedčený, že je na Slovensku správna a jediná. Na Slovensku patrilo do tajnej cirkvi všetko to, za čo hrozila perzekúcia. To znamená, že tajná cirkev nebola niečo iné ako oficiálna cirkev. Nebola od nej oddelená. Boli premiešané. Niektorí kňazi dávali k dispozícii svoje fary, aby tam mohli byť duchovné cvičenia. Keby tam prišla polícia, tak ten kňaz ide vo väzenia. ...

Niektorí popri oficiálnej pastorácii vyrábali samizdaty a po chalupách mali rôzne akcie. Oficiálny kňaz mal tajnú tlačiareň. Bol oficiálnym kňazom, ale vyrábal tie samizdaty tajne.

Čo všetko teda pod vašu definíciu tajnej cirkvi spadá?

V prvom rade tam patrili rehole, pretože boli zakázané. To, že po štyridsiatich rokoch útlaku rehoľníci vystúpili z podzemia a bolo ich viac ako v 50. rokoch, to nebola náhoda. Netreba pritom zabudnúť na tajný život ženských reholí, kde tie dievčatá chodili v civile a bývali po 2-3 na privátoch. A potom tam patrilo také exkluzívne spoločenstvo Fatima, ktoré založili Jukl a Krčméry. Malo to šťastie, že bolo pod patronátom biskupa Korca. Im bolo umožnené, aby im svätíl kňazov. Potom, pokiaľ ide o tajné vysviacky, tam samozrejme patria, ale je to už tá problematická časť, skupiny okolo Davídka a Zahradníka. A nakoniec, tajná cirkev boli samozrejme samizdaty, ale tie už išli krížom. To znamená vydávali sme ich my, ale aj kňazi v pastorácii.

Pokiaľ som vás pochopil správne, podľa vás otázka po vzťahu „nadzemia“ a „podzemia“ v cirkvi nemá zmysel?

Myslím, že je to tak. Dokonca si myslím, že mnohí „pacem-in-teristi“ vedeli, čo sa všetko deje a pokiaľ im to nevadilo, neprezradili to. Sú kňazi, a to vyjde najavo v najbližšom čase, ktorí zrádzali činnosť tajnej cirkvi, ale tým nedávali najavo vzťah

k podzemnej cirkvi ako takej. [...] Raz som sa pýtal biskupa Korca na to, ako je to s jeho vzťahom k oficiálnym biskupom a on povedal, že medzi nimi je nepísaná dohoda, nevyslovený vzťah, že on nikdy menovite nenapádal biskupov a oni jeho nikdy verejne nepotreli, že by sem [do prostredia Katolíckej cirkvi na Slovensku] nepatril.

Aký bol vzťah vatikánskych politikov k tajnej cirkvi v Československu?

Existuje jedna skutočnosť, ktorú som sa dozvedel až po novembri 1989. Jedným z hlavných vyjednávačov s Československou vládou za Vatikán bol arcibiskup Bukovský. Viackrát som sa s ním stretol a pri jednej príležitosti som sa pýtal, ako to vlastne bolo, vo vzťahu ku komunizmu. Povedal, že predpokladali, že tu [komunizmus] bude trvať až 600 rokov. Doslova. Vychádzali z toho, myslím ľudia okolo Casaroliho, že je to ako so spoločenským organizmom, ktorý má obdobie rastu, vrcholu a až postupne prichádza starnutie a odumieranie. Im to vychádzalo, že to bude 600 rokov. [...] Aj Ján Pavol II. mu mal pri jednej príležitosti povedať: Tak to sme si nemysleli, že ten komunizmus tak rýchlo padne.

Ich stratégia bola: budovanie vzťahu so štátom, ich taktika bola: prežiť. Prežiť a nehnať to do konfrontácie. V tomto ohľade som počul, ale nemám to potvrdené, že kardinál Tomko kládol, a podľa mňa správne, ten základ na oficiálnej cirkvi. Veď oficiálna cirkev, to bolo 2800 farností, v ktorých boli kňazi a tí boli síce rôzni, ale dávali cirkvi tú základnú štavu – sviatosti. To nemožno podceniť, že sa tam ľudia krstili, mali katechézy, prvé sväté prijímania, birmovku, sobáš, pomazanie – z pokolenia na pokolenie. Toto tajná cirkev nemohla obsiahnuť. To, v čom bola podľa mňa tajná cirkev kľúčová na Slovensku, bol kontrast. To, že tu bol hlas, ktorý bol radikálny a ktorý nedovolil oficiálnej cirkvi, aby šla veľmi ďaleko. Kvôli podzemnej cirkvi u nás nikdy nešla cirkev tak ďaleko, ako v okolitých krajinách. [...] V Poľsku a Maďarsku chceli hrať s tajnými službami hry a maďarský gulášový socializmus vytvára zdanie že to ide.

Podme sa teraz venovať otázke tajných sviätení v období komunizmu.

Pozrite, okolnosti vysvätenia biskupa Hlinicu nie sú celkom jasné, pokiaľ ide o vzťah k Vatikánu. Javilo sa ale, že ide až k likvidácii cirkvi, boli to 50. roky. Ostatní [biskupi] boli zatvorení. Biskup Pobožný, ktorý toto [tajné biskupské sviätenia] spustil, sa zrejme oprel o autoritu jezuitského rádu. Povedal si, že táto rehoľa to udrží v rámci nejakej kontroly. Presná povaha tých inštrukcií [na základe ktorých sa v 50. rokoch konali tajné vysviacky] nie je jasná. ...

Hnilica zrejme pre svoju vnútornú nedisciplinovanosť začal obchádzať PTP tábory a svätiť. Mal rok čakať. Samozrejme na to hneď prišli a musel utiecť. A tak vysvätil Korca. On dodržal to, že rok nebude svätiť. Tak tu potom bol Korec a Kaľata bol v zálohe. Oboch ich uväznili. Keď sa Kaľata dostal von, v duchu inštrukcie vysvätil Dubovského. Ale nakoľko sa pri tom radil so svojimi predstavenými... Dubovský žil v Čechách, nežil na Slovensku so svojou komunitou. [...] Dubovský žije, ale on o tom rozprávať nebude.

Dubovský vykročil z tejto línie, ktorá bola nesená v rámci jezuitskej rehole. Myslím, že mal mať tento inštinkt. Ale on vysvätil Blahu. Vysvätenie Blahu bolo, mám taký pocit, akoby formálne, pretože on vzápätí vysvätil Davídka.

O Davídkovi hovorí každý, úplne každý, ako ho hrdinskom človeku vo väzení. Biskup Korec o ňom vždycky hovoril s najväčšou úctou. Že bol tvrdohlavý, že sa nedal zlomiť, že bol stále v korekcii. Je možné, že súčasťou tejto vnútornej sily bolo aj také... křčovité myslenie. Bol strašne silný, ale zrejme ani nebol schopný sa nikomu podriaďiť. To je môj pocit. Takže bol zároveň hrdinský a zároveň veľmi povahovo komplikovaný. Davídek spustil niečo, na čo nemal podľa mojej mienky žiadne povolenia z Ríma. Spustil to bez opýtania sa Ríma, lebo zrejme vedel, žeby mu to nepovolili. Mal svoje vízie, za nimi išiel a silou svojej osobnosti dokázal presvedčiť ďalších ľudí, ktorí išli na tento jeho model.

„Týmto modelom“ zrejme myslíte široké rozvinutie svätiteľskej činnosti. Myslím, že to nastalo po roku 1968, kedy sa obával, že nastane likvidácia cirkvi, odvozy biskupov a kňazov na Sibír.

Tvrdenie, že cirkvi hrozí zánik a kňazi pôjdu na Sibír v ničom neodpovedalo skutočnosti. Ani náznakom! V tom čase režim nikoho nezatváral. A to bolo v rokoch 1970-73. [...] V období normalizácie na to išli úplne inou taktikou, už to nebola hrubá sila, ale PiT.

Ak sa vrátíme k Davídkovým sväteniam. Podľa vašej mienky svoje konania nekonzultovali s Vatikánom, ale Davídek a ním svätení biskupi sa odvolávali na fakulty Pavla VI.

Som presvedčený, že žiadne fakulty Pavla VI. nemali a ak by ich mali, dávno by ich vytiahli. Alebo niekto z Vatikánu.

Ako ste činnosť ľudí z okruhu okolo Davídka poznali v tom čase vy? Kto na Slovensku predstavoval jeho vetvu tajnej cirkvi?

Dispozíciu pre toto hnutie, davídkovsko-zahradníkovské, keď hovoríme o Slovensku, mali ľudia, ktorí boli do roku 1950 v reholiach ako chlapci v noviciáte, resp. v malom seminári a potom sa oženili. Oni cítili, že by týmto spôsobom [svätením od Davídka alebo Zahradníka, ktorí ženatých mužov svätili] mohli svoj mladícky ideál naplniť. Potom tam boli ľudia, ktorí, s odstupom času môžeme povedať, boli trošku tvrdohlaví a nekomunikatívni a dôkazom je to, že nikto z nich nebol ochotný po roku 1989 ísť do pastorácie a eventuálne prijať to podmienené vysvätenie.

Podmienené svätenie nemusela byť pre nich ale jednoduchá vec.

Faktom je, že prijať podmienené vysvätenie nebolo psychologicky jednoduché a mohla to len cirkev sanovať. Ale ona to chcela sanovať.

Tí ľudia sa mohli pýtať: ja som slúžim omše, možno neplatne. Spovedal som, možno neplatne. Pre nich to bolo popretie svojho života. To si žiada obrovskú konverziu.

Jednou problematickou vecou, v súvislosti s davídkovskými kruhmi, boli už zmienené svätenia ženatých mužov. Ešte zložitejšou otázkou je potom údajné svätenie žien biskupom Krettom.

Totíž, ja si pamätám na jeden prípad, keď biskup Krett vysvätil ženu za kňazku. Hovoril mi to Korec. Tá žena bola u Tomáška. Korec mi to popisoval takto: Tomášek sa jej spýtal: Spovedali ste? Ona: Spovedala. Tomášek: Slúžili ste sv. omše? Ona: Slúžila.

Tomášek: Brali ste intencie na sv. omšu? Ona: Áno. Keď jej to dali vyčísliť, tak sa mi zdá, že bolo to okolo 60 tisíc. [...]

Snáď treťou vecou, ktorá zrejme bola tiež problematická, bolo to, že sa v davídkovskej línii vyskytli aj ženatí biskupi. Pokiaľ viem, v tejto otázke boli v Čechách ústretivejší ako na Slovensku.

V tom nebola jednota medzi českými teológmi, lebo o tých veciach sme často diskutovali. Na mysli mám napr. Ota Mádru, ktorý nikdy nevyslovil nejaký taký súd, že by tie vysviacky boli neplatné. Tuná [na Slovensku] bola pochybnosť o tom, či boli platné. Pretože... predpoklad pre svätenie biskupa, ktorý je ženatý je predpokladom, ktorý je úplne mimo cirkev. Pre slovenskú stranu to bola základná vec. To je ako keby niekto šiel do manželstva a bol ženatý. To sú predpoklady, ktoré cirkev vyžaduje. Teologicky tam nebola jednota. U žien, tam sa zhodovali aj Česi, že je to mimo. [...]

Pokiaľ ide o svätenia kňazov, Davídek a Záhradník vymysleli neveriteľne šikovný krok. Ženatých mužov bolo možné svätiť iba u uniátov [gréckokatolíkov]. Oni si našli ale takú možnosť, že ich bolo možné svätiť naraz pre obe ríty. S tým, že oni ten východný nepoužívali.

V čom spočívala vaša nedôvera k Davídkovi, hovorili ste s ním osobne?

Ja si pamätám na tie debaty s Davídkom. Viedol ich Razík, ktorého brat bol kňazom v Brne, myslím, že bol dokonca biskup, a za nás Krčméry. Davídek dal podmienku, že je ochotný okolnosti svojej vysviacky vysvetliť jedine pápežovi medzi štyrmi očami. Tak, to bola absurdná požiadavka.

Bohužiaľ, musíme sa dotknúť ešte jednej veci. Davídek je na zozname spolupracovníkov ŠtB. [...] Zrejme to patrilo do jeho veľkej konšpiračnej sféry.

Bolo by dobré vedieť, ako dlho tie správy podával. To je dôležitá vec, pretože viacerí si mysleli, že budú hrať veľkú hru s ŠtB. Keď som chodil na výsluchy ŠtB, hovorieval nám Korec: Prosím ťa, len si nemysli, že môžeš hrať veľkú hru s ŠtB. Ja som poznal jedného, ktorý šiel hrať veľkú hru s ŠtB v 50. rokoch a našli ho v Dunaji.

V tejto súvislosti mi napadá prípad Přemysla Coufala.

Coufal je podobný prípad [ako Davídek]. Bol to človek svojím obrovským nadaním na hranici geniality. Myslím si, že tiež chcel hrať hru s ŠtB a preto je na zozname ako agent. Aj keď jeho zameranie bolo na rozvedku, mal nosiť správy z odborného sveta. To mu umožňovalo cestovať na západ.

Je tu niečo, čo si neviem dobre vysvetliť. Začiatkom 80. rokov sa v samizdatoch i vo vysielaní Hlasu Ameriky objavila správa, ktorá odhalila Davídka a Zahradníka ako biskupov a veriacich pred ich pôsobením varovala. Následne Zahradník a dvaja ďalší ľudia šli do väzenia. Tá správa vraj mala pochádzať z vášho okruhu.

Áno, to sa priznám, že som za tým stál ja. Lebo ja som sa nechtiac dostával do situácií, keď som videl, že pokračujú [Davídek a Zahradník vo svätení ďalších biskupov a kňazov]. Napriek tomu, že navonok dávali signály, že sa nebude vo sväteniach pokračovať, tak som stretával ľudí, ktorí mali byť svätení. Bolo jasné, že sa pokračuje. Keď som zbadal, že sa vytvára ilúzia, že sa nepokračuje, ale pritom sa pekne pokračuje, hovoril som Korcovi, že by sme do toho mali zasiahnuť, pretože ináč to neustrážime.

A to sa nedá šíriť tajne, pretože takáto informácia nemá hodnotu. Pretože dostáva šum, dostáva charakter klebety. S Korcom sme zoštylizovali správu do Náboženstva a súčasnosti, kde sme spomenuli dve mená, Zahradník a Davídek. A ak sa dobre pamätám, tak Špiner tam bol spomenutý ako Dušan Š. Jeho sme priamo nemenovali. A takisto sme túto správu poslali Hlinkovi, cez telefón a cez chartistov. Vyvolalo to mierny šok, čo bolo cieľom a myslím si, že na Slovensku to potom prestalo. Pretože sa vedelo, že Hlinka je autorita.

Podľa Corleyho správy bolo vašim priamym zámerom, aby po zverejnení tejto správy ŠtB Davídka alebo Zahradníka zatkli a tým sa menovaní dostali „mimo provoz“.

To vôbec nie! To je úplne konštrukcia Záhradníka, to sa dneska bohužiaľ ťažko dá vyvrátiť. Veď oni vystupovali verejne ako biskupi, hlavne Davídek. ŠtB o tom musela vedieť. Vylučujem, že by naša taktika bolo nechať ho zavrieť!

Nepočítali ste s tým, že zverejnenie Záhradníka povedie k jeho zatknutiu?

Nie, pretože my sme v tom čase už zverejňovali svoje mená bežne. Na podpisovky. Korec, Jukl boli známi. Zverejnenie. To bola veľmi nepríjemná väzba. Aj pre mňa bolo nejasné, prečo ho tam držali. On o tom vyšetřovaní nehovorí. Či tam bola reč o tom, že ak rozbali štruktúru, tak ho pustia? Neviem. Ale tá vikárka, prečo potom nezatvorili Davídkovu vikárku? Veď o nich ŠtB v tom čase bezpečne vedela. [...] To bolo po neuposlušnosti a v tomto smere bolo na našej strane úplne čisté svedomie.

Ako to bolo so zákazom činnosti tajných biskupov, ktorý prišiel z Vatikánu v 70. rokoch?

Bukovský, keď prišiel do ČSSR, dal Korcovi zákaz svätiti. Korec si to vždycky vysvetľoval tak, že to bol kompromis Vatikánu voči štátu, že štát povedal: my dovoľíme menovať ďalších biskupov, ale Korec a Dubovský musia prestať. Korec mal preto na nich ťažké srdce. Ale mne to Bukovský vysvetľoval tak, že Tomášek žiadal, stále a stále žiadal, o plošný zákaz svätenia kňazov. Práve z toho dôvodu, že Zahradník a Davídek boli neukontrolovateľní. A že v plošnom zákaze nebude priestor pre výnimky.

A o kom ste vedeli, že na Slovensku spolupracuje so Zahradníkom?

Tu to bol Imrich Bako, verbista, ktorý bol v úzkom kontakte so Zahradníkom a ako vážny seriózný kňaz tomu dával záruku, morálnu záruku. Ludanice bola bašta zahradníkovcov. Bol tam farárom Augustín Držka, teraz farár na Dlhých dieloch. Mnohí ľudia keď videli, že tam je Imrich Bako, že tu je Gusto Držka, mali pocit, že je to v poriadku. Preto sme vedeli, že sa to nedá zastaviť ináč, než že sa z toho urobí škandál. Nieкто z vyššej autority musel zhlásiť: Nie, toto je proti cirkvi!

Aká je situácia kňazov zo Zahradníkovho a Davídkovho okruhu dnes?

Sú zatrpknutí. Ja niektorých stretávam, sú zatrpknutí a stiahli sa. Na Slovensku je to asi vyriešené. Ostatní odchádzajú, čo mi je aj ľúto, lebo často sú to veľmi schopní ľudia.

Okrem spomínaných skupín na západnom Slovensku existovala podľa mojich vedomostí aj rozsiahla činnosť na východnom Slovensku, hlavne v spolupráci s gréckokatolíckym ordinárom Jánom Hirkom.

Gréckokatolíci naleteli a bolo tam strašne veľa zmätku. Myslím, že na tom zmätku sa podieľal aj Hirka. Nikto ale nechcel priznať chybu. Boli tam alibistické vycúvania, že už s tým nič nechcem mať, ale priznať, že to bol omyl, nie.

Na adresu biskupa Sokola som v Čechách často počul výčitku, jeho kompromis so štátnou mocou spočíval v tom, že bude všemožne potierať aktivity davídkovcom a zahradníkovcom.

(smiech) No ale to na Slovensku potláčal každý. Na Slovensku v tom bola úplná jednota. Hirka bol ten, ktorý zaváhal, ale potom z toho vycúval.

Česi sa viac báli, tam to bolo viacej rozšírené. A mal som pocit, najmä u Mádra, že oni v tom českom liberalizme to nevideli tak zle, ako sme to videli my. Videl som, že nikdy do toho nechcel ísť veľmi radikálne.

Keď sme sa už dotkli vzťahu českých a slovenských aktivistov podzemnej cirkvi. Z viacerých strán som počul negatívne poznámky na adresu slovenského nacionalizmu. Hlavne biskupovi Korcovi sa vyčíta, že z dôvodov národných nebol nadšený z českých aktivít na Slovensku.

(smiech) Korec bol raz na prednáške Jožka Zvěřinu a jemu sa to zdalo nejaké príliš liberálne. Tiež sa mu nezdalo, že čo sa týka Davidka a Zahradníka mali v Čechách nejasné stanovisko. Že to jednoznačne neodsúdili. Tak z toho dôvodu išla tá jeho určitá zdržanlivosť.

Ako to vyzeralo v roku 1989, keď za režim začal rúcať? Ako si mám predstaviť „východ z podzemia“?

„Výstup“ prebehol okamžite. Podľa hesla: Musíme rýchlo vyjsť, aby sa to nedalo stiahnuť späť. Hlavne sa to týkalo reholí. Kňazi z Fatimy šli pomalšie, pretože sa nevedeli kam zaradiť. To bola komunita aktuálnych služieb. Robila to, čo oficiálna cirkev nemohla alebo nestíhala. Takže my sme bola taká malá nočná vysádka. Organizovali sme samizdaty, robili sme krúžky, podávali sme správy do zahraničia, organizovali podpisovky. Samozrejme, pádom komunizmu tie aktuálne služby stratili na aktuálnosti. Všetko začalo byť oficiálne.

Teda bola tu podľa vás predstava, že neverejné pôsobenie je výsledkom útlaku a ako náhle prestane útlak, neverejné pôsobenie prestane?

Samozrejme, zmysel cirkvi je na verejnosti. Vždy. V svojej knihe o dejinách tajnej cirkvi popisujem rôzne prípady. A v každej krajine, keď končil útlak, všetko sa tlačilo na povrch.

Počas útlaku sa ale objavili aj nové formy, nové skúsenosti. Nebola snaha previesť ich aj do novej politickej reality?

Tá skúsenosť sa ale neukázala ako životodarná. Hneď po revolúcii tu bol kardinál Ratzinger. A už vtedy vydal smernicu, ako sa má postupovať. Tí kňazi sa mali dať k dispozícii svojim biskupom.

Nepredstavujú Krettom udelené svätenia ženám, prípadne možnosť manželstva pre kňazov jeden z možných pohľadov do budúcnosti?

K týmto prípadom sa nikto nechce vracieť. Slovensko je po tejto stránke konzervatívne. Nemôžem si pomôcť. Problém celibátu je iste otvorená otázka. V cirkvi, keď sa niečo ukáže ako životodarné, tak to má iné pôsobenie, ale toto sa ukázalo ako veľmi problematická otázka. Ale otázka ženatých kňazov, neviem. Bolo postavené jemne na podvođe, myslím otázku biritualizmu.

Niektorí z nich sa ujali, ale to boli tí, ktorí mali gréckokatolícke korene. Pretože aj k tej liturgii je potrebné mať vzťah. Neviem si predstaviť, že by som spontánne a s radosťou slúžil gréckokatolícku liturgiu. Je iná. Je psychologicky úplne iná ako západná. Oni aj dostali možnosť ísť do gréckokatolíckych farností. To sa im ale veľmi nechcelo.

Vráťme sa teraz k vám. Aká bola vaša úloha v tajných štruktúrach?

To, čo som ja robil, bolo osobitné poslanie. Robil som kontakt medzi katolíckym disentom a sekulárnym disentom na Slovensku aj v Čechách. Nakoniec, to pohybovanie sa medzi rôznymi úrovňami kultúry a náboženstva mi ostalo dodnes. Nikdy by som to nemohol robiť, ak by som bol v reholi. Tam už platí poslušnosť predstavenému.

Ako je to dnes so spoločenstvom Fatima?

Spoločenstvo Fatima je veľmi zaujímavé spoločenstvo. Je to z podstaty charismatické hnutie, má svoju vnútornú charizmu. Tou charizmou boli tri veci. Po prvé vzťah k Rusku. Pretože základom celého fatimského zjavenia je „pokiaľ nebude Rusko obrátené“. Druhá vec bola komunita aktuálnych služieb. Bolo to úžasné, tvorivé, dynamické. Ako malé podnikanie. Nájdete potrebu, vstúpite do toho a bude to úspešné. V duchu tejto spirituality som v roku 1989 išiel do politiky aj do iných vedľajších aktivít. A nakoniec: treťou charizmou spoločenstva Fatima bolo stať sa zbytočným. Išli sme vybudovať krúžky, našli sme svojich náhradníkov a stali sme sa zbytočnými, aby sme mohli ísť inde. Neuviazať sa jednej činnosti, pretože potom začne stagnácia. Po novembri 1989 som hovoril: Páni, možno je toto váš posledný účel a stanete sa zbytočnými.

Stali sa kňazi spoločenstva Fatima zbytočnými?

Hľadajú svoju duchovnú tvár, ale nenachádzajú ju. Sú rozptýlení. Jukl a Krčméry už majú svoj vek. Pekné postavenie majú dvaja ľudia v Rusku. Viktor Jakubov je špirituálom alebo prefektom seminára v Petrohrade, iný je kňazom v Moskve. Iný sa stal farárom v Nitre, takže vystúpil zo služieb Fatimy.

Nie je to škoda?

Oni sa aj pokúšali mať osobitné poslanie v diecézach, ale biskupi to nie príliš tolerovali. Za komunizmu, keď si povedali, že sa budú venovať mládeži, tak si od nikoho na to nemuseli pýtať povolenie a ak to klaplo, tak každý bol rád, vrátane oficiálnej cirkvi. Ale dnes, ak sa niekto predstaví ako kňaz, tak musí byť zakotvený v reholi alebo diecéze. A misiu pre prácu s mládežou musí dať biskup. [...]

Nie je jednoduché nájsť komunitu aktuálnych služieb v slobode. A to je základný problém. Šimulčík a ja sme sa venovali vydávaniu knižiek, uchovávaníu pamäti. Ale dnes už môže vydať knižku ktokoľvek. [...]

Dnes svet prechádza pádom určitých ilúzií. A jednou z nich je ekumenizmus. Ekumenizmus začal v 60. rokoch, slávnych rokoch nadšenia a hippies. Mal obrovský zmysel v tom, že dnes už cirkvi nie sú v štádiu vzájomnej nenávisti. Prekonal stáročné averzie, ktoré boli až na nože. Ale cirkvi nikam neposunul, naopak ich rozriedil. [...]

Dnes aj cirkev hľadá svoju charizmu. A svet čaká.

Osobné svedectvo Milana Bednárika, Zlatá Idka 2007

Milan Bednárik (1959) vyrastal podľa svojich slov v silne katolíckom prostredí. Prechod na strednú školu pre neho znamenal rozchod z tradičnými formami cirkvi. Koncom štúdia na gymnáziu sa naopak dostal do skupiniek mladých v Širokom pri Prešove, ktoré sa stretávali dvakrát do mesiaca. Stretnutia na chate s mladými viedol Bartolomej Urbanec, vtedy kňaz bez štátneho súhlasu, ktorý ho zaujal svojím „hlbším, filozofickejším“ prístupom.

Práci v skupinkách mladých ľudí sa venoval potom aj ako tajne svätený kňaz. Po roku 1989 bol začlenený do Košickej diecézy a neskôr sa stal predstaveným charizmatického spoločenstva Koinonia Ján Krstiteľ.

Čím ťa vtedy zaujali formačné víkendy pre mladých?

Bolo to voľné – prechádzky, výlety, aj tá omša na pníku, ako sa hovorí. Všetko bolo veľmi improvizované. Myslím, že sme používali aj normálny chlieb. ... Potom, bol som v tých skupinkách rád, dokonca až tak, že mi jednu zverili. V priebehu dvoch-troch rokov mi bolo ponúknuté štúdium s tým, aby som mal formáciu. To už bol vlastne seminár. Začali sme filozofiou, potom prišla teológia. Stretali sme sa dvakrát do mesiaca, v stredu v skupine asi desiatich.

Kde ste sa k tajnému štúdiu stretávali?

Rôzne, v okolí Prešova. V bytoch, aby to nebolo nápadné. Vyučoval Bartolomej Urbanec, potom Janko Krajňák, gréckokatolícky kňaz. Vyučoval aj terajší arcibiskup Alojz Tkáč, u neho sme robili skúšky z filozofie. V skupine sme sa poznali. Ako skriptá sme mali klepanice, písané na stroji. Jedenásť kópií sa dalo naraz spraviť.

Čo bolo zmyslom tohto štúdia?

Myslím, že ich zámerom bolo organizovať seminaristov. Bola to skupina, v ktorej tie „kádre“ podľa striktných noriem neboli vyhovujúce. V tej skupine boli aj ženatí muži a neboli gréckokatolíci, ale nebol s tým problém.

Vnímal si vtedy rozdelenie v cirkvi na „nadzemie“ a „podzemie“?

Určite bolo nejaké rozdelenie, každý z nás to vnímal. Tá cirkev si hovorila, že je jedna, ale vo formách bola isto rozdelená.

Ako si sa dostal do prostredia skrytej cirkvi?

Absolvoval som 2 roky filozofie a 2 roky teológie a potom prišla pauza, pretože nám „vybrali“ našich profesorov. Zrejme prišli na to, že sa angažujú. Tak im vrátili cirkevný súhlas a dali ich na fary. Pýtali sme sa, čo ďalej. Rok to stálo. Počas toho roku som sa na základe kontaktov, ktoré tu už boli predtým, odklonil ku skupine Čechov. Volali ich „husiti“. Nebol som sám, asi dvaja alebo traja sme sa oddelili od pôvodnej študijnej skupiny.

Čím Ťa táto skupina oslovila?

Nešlo len o samotné štúdium, ale aj o život. Oni napríklad ponúkali spoločenstvo, stretnutia, určitú formáciu, štýl vedenia. Predtým to bolo iba štúdium. Robili čosi, čo bolo živé. Stretnutia v Prahe, alebo bolo možné prísť na Moravu, stráviť tam leto, alebo víkendy. ...

Janko Krajňák bol spojku medzi nimi a nami. On hľadal spôsoby, ako ďalej ísť, ako napredovať. Bol so mnou počas celého štúdia.

Mal si niekedy aj otvorené konflikty so štátnou mocou?

Z ŠtB ma nekontaktovali ani raz, ale vypočúvali ľudí z mojich skupiniek. Asi zhromažďovali na mňa informácie. ... Raz sa stal mimoriadny prešľap. Mal som kamaráta Poliaka, seminaristu. Ten keď sa dozvedel, že som kňaz, kúpil mi z vlastnej iniciatívy kalich a viezol ho cez hranicu pre mňa ako dar. Chytili ho. Kalich mu zobrali, zobrali mu celú agendu so všetkými adresami našich ľudí, aj moju adresu, lebo u mňa prespával. Skoro ho vyhodili zo seminára, zastal sa ho biskup, ktorý za neho zaplatil. Takže toto si vyslúžil a ďalším zabezpečil perzekúcie. [...] Ale Poliaci boli takí, nevedeli sa dostať do našich pomerov.

Mala tvoja formácia viesť ku kňazstvu?

Myslím, že áno. V prvej aj druhej skupine sa o tom hovorilo. Priznám sa ale, že ja som po tom netúžil. Nemal som také ambície. Ja som jednoducho vletel do pastoračnej práce, starosti o skupiny. Mal som radosť takto žiť, stretávali sme sa v spoločenstvách, bolo to o priateľstve. [...] Naša formácia nepočítala s tým, že by sa uvoľnili hranice. Čakalo sa, že to bude horšie ako v Albánsku. Hovoril som si, že to, čo teraz žijem, to je takých mínus 20 a pôjde to ešte na mínus 30.

Kedy si bol nakoniec vysvätený?

Vysvätený som bol v roku 1987. Pýtal som sa ako je to s mojím svätením a povedali mi, že keď mám o to záujem, tak sa mi o to postarajú.

Aká bola predstava o tom, ako sa ako kňaz uplatníš?

Nemohol som ešte rok po svätení spovedať, ale to kňazstvo som, také aké bolo, mohol ponúknuť v tých skupinkách. Bolo na mne, komu to ponúknem.

Čo si robil v roku 1989?

Rok 1989 ma zastihol v Krompachoch a potom Prešove, kde som pracoval v odevnom závode, vo výpočtovom stredisku. Trochu som sa do toho vložil a skončilo to až tak, že ľudia zo mňa chceli spraviť predsedu odborového zväzu. Ale nevezal som to, hlavne z toho dôvodu, že som bol kňaz. Do roku 1991 som tam pracoval. Potom som to už zabalil, lebo bolo potrebné robiť ďalšie kroky.

Ako vyzerala tvoja „cesta z podzemia“?

V roku 1991 bol čítaný v kostoloch pastiersky list, už boli ordinári. Čítalo sa, že sa cení práca tajných kňazov. Ak keď – jedni ju cenili viac, druhí menej. A stanovili sa kritéria, že všetci tajne svätení kňazi sa majú hlásiť u biskupa svojej diecézy. Bola mi však zo strany Pražskej obce ponúknutá alternatíva, aby som zostal tak, že to má svoj zmysel,

že vízia našej pastorácie nestráca na svojom opodstatnení ani v súvislosti so zmenou spoločenskej situácie.

Zostať tak?

Zostať tak znamenalo neprihlásiť sa. Pretože pre mňa zostať v tom okolí, v ktorom som sa pohyboval, znamenalo prihlásiť sa. Musel by som odísť zo svojho prostredia, musel by som sa vysťahovať z územia košického ordinára, pretože ma ľudia už poznali. To boli tí, ktorým som ponúkol službu kňaza a mohlo ich byť asi 50. Títo ľudia boli v kostole, keď sa čítal ten pastiersky list a povedali si: Aha, to je o našom Milanovi!

Ten list u nás bol taký strohý, striktný. Ľudia prišli za mnou a pýtali sa ma na moje kňazstvo. Takže som mal dve možnosti: zostať a ísť sa prihlásiť alebo odísť a tým, čo ma poznajú, to nejako vysvetliť. Ale ako povedať 50 ľuďom: Pozrite, ja som sa rozhodol, že sa neprihlásim a odchádzam žiť do Čiech...

Prihlásil som sa. Aj kvôli tomu, že som nechal zamestnanie. Pretože bolo stanovené, že sa vec tajných kňazov bude riešiť. Boli teda rokovania a prebiehali mesiace, roky – medzi predstaviteľmi podzemnej cirkvi, biskupmi a Vatikánom. Naťahovalo sa to a stále sa to naťahuje. Povel teda znel nechať zamestnanie. Myslelo sa, že sa vec urovná, že to je vec krátkeho času. Pre mňa to znamenalo, že som prišiel o živobytie a nevedel som niekoľko mesiacov, čo bude ďalej.

Jedna vec bola uisťovanie, že sa vec vyrieši, že to bude v krátkosti. Vec druhá bola tlak k múru, tlak ľudí, ktorí čakali, čo urobím. [...]

Rozhodol si sa nakoniec prihlásiť sa a prijať navrhované riešenie, teda nové podmienené svätenie?

Často som sa k tomu vracal, pretože to nebolo ľahké rozhodnutie. Pre mňa to bolo rozhodnutie veľmi bolestné. Musel som to prijať ako úder osudu. Bolo to niekedy pred Veľkou nocou, čítala sa kniha Makabejská a ja som sa cítil vystavený moci, ktorá ma mala prevalcovať. Vo vnútri mi s mojím kňazstvom bolo dobre, ja som ho nikdy nespochybnil. Ani toho svätiteľa, dodnes nie. Bolo to ponížujúce. [...]

Ja som sa hlásil u biskupa s tým, že to bude o prijatí. Isto nie o tom, že dostanem metál, ale že budem prijatý a spýtajú sa ma: Tak povedzte, o čom všetkom to bolo? Čo ste robili? Pretože bolo možné hovoriť o pekných veciach, o mnohých obráteniach, o pôsobení Boha. Bol to však veľmi stresujúce: za každú cenu rýchlo „urobiť poriadok“.

Kedy si prijal svätenie sub conditione?

Bolo to v roku 1992 u biskupa Alojza Tkáča. Jemu to asi tiež bolo nepríjemné. Urobil to súkromne, vo svojej kaplnke...

Dodnes sú občas nepríjemné situácie. [...] Taká situácia bola minulý rok, bolo nás v Širokom na fare 30 kňazov, arcibiskup bol medzi nami. Mali sme debaty a niektorí škodoradostní kňazi vedľa občas spustiť: Jáj, ty si z tých tajných kňazov, hej? A kto ťa vysvätil? Arcibiskup sa do toho postavil a hovorí: Na to sa ho viac nepýtajte! To je v mojom srdci a je to všetko prikryté.

Ja arcibiskupovi jeho postoj k tej „normalizácii“ nezazlievam, lebo bol zrejme tiež výsledkom tlaku na neho. A dodnes to má uložené vo svojom srdci a nehovorí o tom. [...]

Ktorý dátum svätenia sa potom uvádza?

V oficiálnych dokumentoch je uložený ten prvý dátum [svätenia].

Ako vyzeralo tvoje začlenenie do verejnej pastorácie?

Dostal som farnosť a bolo to niečo nadštandardné. Prišiel som do katedrály v Košiciach, keď sa čítali dekréty a zaznelo moje meno a Dóm sv. Alžbety. Nevedel som o čo presne ide, ale bola to pre mňa novota, šok. Ja som to nevedel, ako robiť oficiálnu pastoráciu, ako sa pohybovať v tých róbach. [...]

Arcibiskup [...] si ma raz zavolať, a pýtal sa, prečo ma videl v Dóme v maskáčoch. Tak som mu povedal, že som mal voľný deň. A on: Ale ja chcem, aby moji kňazi chodili tak oblečení, aby na nich bolo vidieť, že sú kňazi! Tak mu hovorím: Ja reverendu mám, ale ja ju nenesím, mne je to neprijemné. Mám Vám povedať, jak mi je? Ja keď si reverendu obliekam – mal som ju na taký dlhý zips – tak to je, ako keby som sa do rakvy ukladal. Tak za zasmial. [...]

Aké to bolo, prejsť od malých osobných skupiniek do priestoru veľkej, čiastočne anonymnej farnosti?

Ja keď som sa musel dostať do tej normálnej pastorácie, tak som sa vnútorne prepadol. Bol som 3 roky v Košiciach. Pastorácia ma skoro zahltila. Úplne anonymné prostredie. [...] Až v kostole uršulínok sa podarilo vytvoriť spoločenstvo. Plný kostol mladých ľudí. Mal som 30 miništrantov. Ľudia ostávali okolo mňa po omši, tak som ich bral na faru. A ožívala vo mne túžba po spoločenstve, len som nevedel ako to spraviť.

Čo sa stalo so starými skupinkami?

Tá nová pastorácia už nedovoľovala byť s tými ľuďmi. Ale oni išli ďalej, lebo v tých skupinách bol vždy nejaký koordinátor, ktorý sa o to staral. Dodnes sú ľudia, ktorí z toho žijú. Myšlienka našich spoločenstiev sa nezmenila.

Ako pokračovala tvoja cesta do spoločenstva Koinonia Ján Krstiteľ?

Zažiadal som o uvoľnenie z pastorácie. [...] Potom mi prišiel list, v ktorom ma biskup uvoľnil z pastorácie, aby som išiel na skúsenosti do Talianska. Keď prišiel júl 1995, mal som kufre zbalené.

Práca, ktorú robíš teraz sa podobá tomu, čo si robil pred rokom 1989?

Áno, dokonca mi to veľmi pomohlo.

Osobné svedectvo Jana Konzala, Praha 2007

Jan Konzal (1935) je tajne vysväteným ženatým biskupom pôsobiacim v skrytej cirkvi. V 80. rokoch sa stal autoritou pre pražské spoločenstvo majúce svoj pôvod v práci saleziána Václava Komárka. Študoval tajne teológiu vo východnom Nemecku. Pred rokom 1989 ako biskup pastoračne pôsobil na mnohých miestach v Čechách aj na Slovensku.

Aké ste mali vzťahy k slovenským skrytým aktivitám, hlavne ku kruhu okolo biskupa Korca a spoločenstva Fatima?

Napríklad Silvester Krčméry bol veľmi horlivý človek. My sme mu tam vozili tlačoviny. I ja osobne. [...] To od nás brali, ale cítiť nás ani nemohli. Dokonca v roku 1980 alebo 1981 tam bolo niečo škaredého.

Myslíte odhalenia okolo biskupov Davidka a Zahradníka a vysielanie Antona Hlinku v rádiu Slobodná Európa?

Ja myslím, že to neposlali oni, ale pravdepodobne Zvěřina. Pýtal som sa ho na to. Ja som to strieľal na neho od boku, iba podľa toho štýlu, ako to bolo u nás uverejnené v samizdate. Pýtal som sa ho: Ako ste to mohli s Otom [Mádro] urobiť? Pretože my sme boli veľmi blízki priatelia. Zvěřina u nás učil. [...] On mi na to hovorí: Ako som to mohol urobiť? Dal som na dobrozdanie svojho výborného žiaka. A ja som mu povedal: Nuž, ale žiakov si mal viac. Mňa tiež – možno nie som výborný... [smiech]. Zvěřina: Nie, on povedal, že to je vážne nebezpečenstvo! Či si to vymyslel Silvester, alebo či ho k tomu pohol Korec, neviem. [...] Korec, ten hovoril, citujem pokiaľ možno presne: Ak by som býval túto iniciatívu Čechov u nás zariadil ja, tak by som jej zatlieskal. Ale ja som ju nezariadil.

Problémy medzi českou a slovenskou skrytou cirkvou mali teda nacionálny podtón?

Tam to bolo. U Korca skutočne áno. Mikloško váhal, ten bol ešte najmenej národovec. Ten sa stále snažil udržiavať takú normálnu rovinu. [...] On ale keď chcel byť verný Korcovi, tak nás musel takto popľuť.

V čom je podľa vás jadro odmietavého prístupu slovenských biskupov k skrytej – umlčanej cirkvi?

Na Slovensku bolo medzi biskupmi viac tých, ktorí mali podpísanú spoluprácu s ŠtB. A pre tých sme boli pochodujúcou výčitkou. Oni sa totiž hájili, že podpísali preto, že nechceli, aby bol cirkev vymazaná. A teraz sa tu zrazu objavilo množstvo chlapcov, zďaleka nie českých, ktorí pracovali, aj napriek tomu, že predtým boli v krimináli. Pracovali znova – a tamti sa hája, že museli podpísať spoluprácu, aby pracovať mohli. Janko Sokol bol známy ešte pred pádom boľševika. Hirka podpísal dokonca tuším šesť týždňom pred pádom. Jednoducho každý mal nejaké maslo na hlave a musel sa hájiť.

Bol prístup českých a slovenských biskupov smerom k umlčanej cirkvi rovnaký alebo sa v niečom líšil?

Čechách sme boli vítaní, spolupracovali sme s budějovickým biskupom Liškom, tak Vlkom. Do roku 1992. Ale na Slovensku nepoznám jediný prípad, aby povolili [pôsobenie tajne vysväteného kňaza umlčanej cirkvi bez svätenia sub conditione].

Nepodliehajú niektorí tajne svätení kňazi zatrpknutia kvôli tomu, že ich činnosť nebola Rímom plne uznaná?

Hlavný problém nie je v tom, že by im Vatikán nepovedal: Áno, boli ste dobrí! To im už povedal a dal im to písomne. Hlavný problém je v tom, že im nikto nepraje. A to je najhlbší dôvod frustrácie, že sú k ničomu, že to všetko bola z okna vyhodená energia.

A ako reagovali na zverejnené vysviacky napríklad verejne svätení kňazi? Od Milana Bednárika viem, že jeho situácia bola mimoriadne ťažká.

Ich farár v Širokom sa do Milana vždycky triafal. Keď mu potom vystrojili v Širokom primície, naraz otočil a v kostole hlásil: A budúcu nedeľu bude veľadôstojný pán sláviť s nami primície. A do včerajšia to bol vyvrhel', ktorý bol kdesi tajne svätený. Toto tam ten velebný pán prehltnie. To sú všetko pomery, ktoré sú diktované tlakom.

A váš vzťah k verejným českým biskupom?

My sme boli dlho, najmenej do roku 1997, trpení. Ordinári sa k nám nevyjadrovali. Tým to nevadilo. Bolo to také husákovské: myslí si čo chceš, rob si čo chceš, ale vonkajšie dekórum musí zostať. Takže sme zostali v utajení, ale prichádzali k nám ľudia.

Kedy sa začína vaše pôsobenie na Slovensku?

Na Slovensko som začal chodiť asi v roku 1974 alebo 1975. Najprv som sa zoznámil s Blažejom Vaščákom.

Ako si mám predstaviť takú bežnú „návštevu“ východného Slovenska?

Robilo sa to tak, že sme všetci v sobotu pracovali na streche a potom večer sa zišla spoločnosť a mali sme katechézy, spovedanie. Po polnoci bola liturgia. Šlo i o to, odpovedať na otázky, ktoré ľudia bežne majú. [...] Videl som, akú majú praktickú náboženskú núdzu.

Od Félixu Davidka to mal pridelené Bedřich Provazník. Ten bol jeho biskupský vikár pre gréckokatolíkov a tiež mal na starosti nejaké rehoľné sestry.

Čo vás vlastne priviedlo až na spomínané východné Slovensko a ku gréckokatolíkom?

A prečo spomínate v tejto súvislosti biskupa Davidka?

Prakticky prvý, koho Félix M. Davídek vysvätil, bol Ljavinec a Kočiš. Ten [Kočiš] sa ale z toho vyvliekol a nepracoval [nepôsoobil ako biskup, inak bol po roku 1968 činný ako kňaz. pozn. autora]. Takto sa k tomu dostal Bedřich Provazník. Na Kobeřickom sneme sa [s Davidkom] nepohodli. Bedřich sa neskôr tak isto zarazil.

Fridolín Zahradník sa ale rozhodol, že to takto nemôžeme nechať a rozhodol sa prevziať túto misiu. Po tom, ako bol uväznený, to prešlo na mňa.

Vysvätili ste aj niekoľko kňazov. S akým účelom ste to robili?

Ja by som nikdy nesvätil nikoho, pre koho by nebola nejaká práca. To je úžasne frustrujúce, keď človek nemá do čoho pichnúť. Takže som vedel, že [jeden kandidát kňazstva] ľudí má a že vznikajú ťažkosti, keď potrebuje nejakú službu [kňaza].

Ako ste poznali Jána Krajňáka?

Ja som ho poznal už ako biskupa od Fridolína. Študoval v seminári. Keď zrušili seminár, všimol si ho Davídek. Chodil sem, potom do Bratislavy, potom do Ludaníc na faru k Augustínovi Držkovi, kde sme sa občas stretali.

Pri cestách na východné Slovensko ste museli prichádzať na miesta, ktoré boli prirodzene „obradovo zmiešané“. Myslím tým, že medzi ľuďmi, s ktorými ste sa stretávali boli katolíci rímskeho aj byzantského obradu. Aký druh liturgie ste slávil?

Obojaký. Niekedy východnú, podľa toho, koľko bolo času. Oni [gréckokatolíci] boli z toho veľmi šťastní, keď to bolo starosloviensky, pre nás to už také šťastie nebolo. [východná liturgia bola o to dlhšia, pozn. aut.] [...] Šlo aj o toto: oni boli frustrovaní tým, že ak chcú niekedy prežiť Božskú liturgiu [sv. Jána Zlatoústeho], tak musia ísť k pravoslávny. Keby sa aspoň znášali, ale oni sa navzájom nenávideli.

Východná liturgia je pre mnohých typická hlavne svojou „obradnosťou“, využívaním ikon, bohatejšej sakrálnej výzdoby a bohoslužobných rúch. Ako sa vyrovnávali s ich absenciou?

Oni to chápali. To ma znovu a znovu prekvapovalo na Slovensku, ale i v Čechách, že to, čo by sa čakalo, že im bude vadiť – nedostatok toho „pozlátka posvätného“, tak to im vôbec nevadilo. Ani u ľudí oveľa starších to nevadilo. [...] Boli šťastní, že niekto prišiel, že môžu mať svoju liturgiu, aj keď je to vlastne nemožné. Nemáme kostol, nemáme nič a hľa – liturgiu máme.

Aký ďalší praktický rozmer mala vaša „východná misia“?

„Misia“ sa týkala hlavne ľudských osudov. Šlo o to, aby mladí boli pripravení na svadbu, aby tí, ktorí si radi vypijú, aby mali možnosť sa vyspovedať, aby tí, ktorí sú celkom zmätení z tých poloprávd, ktoré každý vo svojom živote produkuje, sa mohli vyspovedať a mohli sa z toho vyžalovať pred ostatnými. Tento stmelujúci prvok bol dôležitý. [...] Tí ľudia reagovali. A reagovali výborne.

O eucharistii sa často hovorí ako o stredobode života kresťana. Ako ste to prežívali vy?

Eucharistia nás skutočne zjednocovala. Ľudia sa z pudu sebazáchovy nesmeli poznať. A napriek všetkému sa tá dôvera dala krájať. Odkiaľ? No keď videli, akým spôsobom sa modlíme a akým spôsobom ich berieme, tak nám jednoducho dôverovali.

Na základe čoho ste si vybrali miesta, kam ste chodili?

Dvaja ľudia určovali, kam pôjdeme. Hirka, ten nás poslal, kam potreboval a potom sme chodili tam, kde bola nejaká práca, pretože sme sa tam zišli ako brigádnici. Fridolín na to mal firmu, teda bolo to pod menom tej firmy, nebola to jeho firma. Robili sme strechy a niekedy aj vnútro. On mal aj reštaurátorský kurz, tak niekedy opravoval sochy. Občas sme bývali aj na evanjelických farbách.

Prečo dnes tí, ktorí pôsobili v skrytej cirkvi o svojom pôsobení mlčia a verejne nepôsobia?

Ono to tam bolo asi zložitejšie, než dokážem pochopiť. Biskupov som tam poznal asi piatich. Janko Krajňák, človek „od rány“. Neskôr sa stal Hirkovým vikárom, prednášal na fakulte. Iný, Janko Tóth. Nechápem, čo im prikovalo topánky ku podlahe. Nevieť. Semeš, Formánek, Krett. Ten nebol môj šálok čaju. [...] Nemal som dojem, že je odvážny, ale že si myslí, že sa môže robiť čokoľvek. Čím ma vtedy vydesil, bolo, že sa asi pol hodiny venoval satanizmu.

Citlivou otázkou po roku 1989 sa stalo zapojenie skrytých štruktúr do verejnej pastorácie. Jedným problémom bola pre mnohých v skrytosti svätených podmienka nového svätenia. Ale zdá sa mi, že problém, o ktorom sa nehovorilo alebo hovorilo len veľmi málo je súčasných prechod „z jedného tábora do druhého tábora“.

Ja si myslím, že ten prechod od jedného ordinára k inému, tá exkardinácia a inkardinácia, že to nie je iba úradnícky úkon: v jednej kolónke odškrtnem a pripíšem k inej. To je ako odísť z jedného domu a ísť do druhého. A beda, ak ho tam neprijmú. [...] Iste, [tajne svätený kňaz] má právo odísť [od svojho pôvodného ordinára], ale nerobí dobre. A to sa na človeku podpíše. Ale aj táto výzva je často menším zlom, ak sa robí v pokore.

To, že sa prechádza od jedného typu práce k druhému, je väčší problém, než že odchádza od [jedného biskupa k inému]¹, pretože jeho ordinár ho určuje pre určitú prácu, svätiteľ ho s týmto poverením svätí. Pretože jeho kňazstvo bolo odpoveďou na rozpoznanie charizmy – pozri, s mládežou ti to ide, mládeži sa budeš venovať! To neznamena, že dospelým sa nebude venovať, ale ide o tú mládež, ktorá si inde ani neškrtnie.

Neustále ma prekvapuje skutočnosť, že mnohí kresťania, ktorí v období útlaku cirkvi žili niečo nové, niekedy aj odvážne, niečo, čo im dávalo silu, nádej a chuť žiť aj v šedosti minulého režimu, nepreukázali dostatok odvahy či nemali už dosť sily, aby to dobré dokázali žiť aj v podmienkach slobody a tak na mnohých miestach, kde ľudia duchovne rástli aj v dobe útlaku, po zmene politického režimu nastal v živote cirkvi návrat niekam do pomerov spred roku 1948 či 1939.

Hlavne na dedine, kde sa všetci poznajú, je hrozne ťažké čeliť nepriazni osudu. Ak človek vybočuje z nejakých zvyklostí, je jednoducho divný a skôr či neskôr ho budú lynčovať. Pretože bol ozvláštnený. Prostredie nemá rado, že je niekto iný. [...]

To je tlak, keď ti niekto povie, že to a to nie je platné. Mentalita, s tou sa človek rodí, tú fasuje. Môžeme ju prerábať, ale koľko to dá práce, aby človek dostal iný nadhľad, než ktorý mal, keď do toho sveta prišiel. [...] A keď nemá tú príležitosť, si to rozširovať, tak hrá pri stene. Má tu velebného pána, ktorý predsa vie, ten je s pánom bohom predsa za dobre, ten vie, „ako to je“. [...]

Vyhorených prípadov je dosť. Dosť je tých, ktorí pochybujú o tom, či to má zmysel. Ale tí všetci budú ľpiet na formách až do konca. Myslím, že nie je inej cesty, než aby sa toto rozpadlo. To isté sa stane cirkvi, ktorá sa neobnovuje, ktorá nežije pre zmysel toho, k vôle čomu cirkev existuje. A ten zmysel sa mení.

¹ Pozn. autora: Kvôli zachovaniu anonymity boli vypustené mená konkrétnych ľudí.

Ktoré skúsenosti umlčanej cirkvi by si kresťania mali vziať do budúcnosti?

Vyskúšali sme komuniálny model cirkvi, o ktorom hovorí Druhý vatikánsky koncil a niektoré teoretické možnosti sme dotiahli do praxe. Čo je to cirkev? Pre niektorých cirkev je kúria a biskupi. Pre niektorých každý pokrstený. U nás sa v kostoloch o spoločenstve hovorí veľa a rýchlo, ale tí ľudia si myslia, že spoločenstvo vzniká tým, že sa spolu stretli, že do kostola vošli rovnakými dverami. Ja viem, že niektoré cirkvi sú na tom postavené, ale u katolíkov by tomu tak byť nemalo. Cirkev nie je potrebné zachraňovať, ale budovať. Komunio sa u nás nepestuje, pretože je u nás vytlačené pojmom, ktorý je lacný a ľahko dostupný a na nikoho nekladie žiadne nároky.

Je tam druhá vec, ktorú považujem za dôležitú pre ekleziológiu: povolanie cirkvi byť sviatosťou tomuto svetu. Tento svet o cirkvi nič nevie a nič od nej nečaká. A nenechá sa presvedčovať – ale spásu od nej potrebuje!

Posledná vec, ktorá má ekleziologický dosah, je realizácia autority v cirkvi. Doba nás naučila všetkých, v nadzemí i podzemí, robiť si, čo chce. Keď sa niečo od autority nepáčilo, tak si každý našiel dôvod, prečo to nebude realizovať. Ja som na druhej strane zažil aj nepekne zneužitie autority. To bezbrehé cirkvi zničí. Autoritatívny režim cirkvi zničí tiež. Je treba hľadať pojmami autority, ktoré by prakticky obstáli. To je niečo, čo cirkvi nevie.

Osobné svedectvo Vendelína Laca, Šurany 2007

JUDr. Vendelín Laca (1935) je tajne svätený kňaz, vdovec. Od mladosti bol pre svoje politické a náboženské presvedčenie štátom utláčaný. V období politického odmäku 60. rokov mohol vyštudovať právo a pôsobil ako podnikový právnik. Tajne študoval filozofiu a teológiu, na kňaza bol ordinovaný v okruhu biskupa Zahradníka.

Ako ste sa dostali do tajných cirkevných štruktúr?

Dobre. Pôjdeme od počiatku. Študoval som v Trnave na gymnáziu s tým, že po maturite pôjdem na teologickú fakultu. Lenže tento saleziánsky ústav v roku 1949 zlikvidovali, tak som pokračoval na gymnáziu v Nitre. Maturoval som v roku 1951, i keď mi najprv oznámili, že pre svoj náboženský profil maturovať nemôžem. A bez maturity na žiadnu vysokú školu tiež nemôžem. Nakoniec som maturoval pred zvláštnou komisiou. A po roku 1948 sme počúvali cez rádio Vatikán, kde sa hovorilo, aby sme na bohosloveckú fakultu ani nechodili. [...]

Tak asi po dvadsiatich rokoch som od kňazov v oficiálnej pastorácii dostal informáciu, že je tu možnosť študovať a byť vysvätený.

O koho šlo?

Martin Hrbča, Andrej Valach a viacerí. Dr. Boris Strmenec. Andrej Valach, ktorý stále pôsobí ako kňaz, ma zoznámil so Zahradníkom a potom to už išlo. To bolo asi v roku 1969.

Už predtým som bol účastníkom teologických a filozofických seminárov, ktoré sme mali štvrťročne. Tieto semináre viedol prof. Ján Letz.

Boli o dávičkovcoch a zahradníkovcoch na Slovensku už nejaké informácie, mali tu nejakú činnosť?

Boli. Bolo tu niekoľko vysviacok kňazov a biskupov. Sám som sa zúčastnil biskupskej vysviacky Mikuláša Kretta. To bol bazilián. Býval v Košiciach, bol veľký aktivista. A potom aj biskupskej vysviacky Bartolomeja Urbanca. Ten bol vtedy oficiálnym kňazom, aj teraz pôsobí ako kňaz. Po revolúcii bol šokovaný, čo mu o jeho biskupskom svätení narozprávala hierarchia, vraj keď sa toho nevzdá, bude exkomunikovaný a podobné nezmysly.

Hlási sa k vám ešte?

Ani nie, pretože všetci majú strach pred exkomunikáciou a peklom. Nevieť prečo...

Prosím?

No majú. Poznal som jedného, ktorému som bol garantom pri ordinácii, ten sa chcel obesiť. Veľmi ťažko sa s tým vyrovnávali a ešte aj dnes sú takí ... zmätení. A súčasne si sťažujú, že ten kontakt s tými českými kňazmi už nie je.

Čo je dôvodom tohto odporu k určitým skupinám podzemnej cirkvi? Už za komunizmu sa proti týmto aktivitám staval Korec.

Áno, ale to by vám lepšie povedal Zahradník. Dominik Duka akceptuje Zahradníka. Aj to publikoval v diecéznom liste, kde vyhlásil, že dôvodom jeho zatknutia nebola ekonomická činnosť, ale kresťanské aktivity.

Ako prebiehali kňazské vysviacky? Začiatkom 90. rokov ale už aj predtým sa hovorilo, že neprebíhali riadne, že výber kandidátov bol pochybný.

Prebiehali normálne, podľa predpisov. Všetky náležitosti boli aplikované.

Pred rokom zosnulý Ján Krajňák mal byť tajne svätený biskup, sám sa k tomu ale staval zdržanlivo.

Svätenie Janka Krajňáka je isté, ale on sa k tomu nepriznával, keď prišla sloboda.

Ako ste poznali biskupa Kretta?

On bol veľmi aktívny, celý východ Slovenska ho poznal.

V životopise na stránke prešovského biskupstva sa spomína, že ku koncu života trpel chorobou, ktorá mohla viesť k bližšie neurčeným „nešťastným krokom v závere jeho života“.

Nuž, pravdepodobne sa tým myslí, že vysvätil nejakú ženu. Ale to podľa mňa nie je nešťastný krok. To bol veľmi šťastný krok. (smiech) Ono to príde, či chceme alebo nechceme.

Ako sa k Zahradníkovi postavili ľudia po Hlinkovom vysielaní?

Dvojako. Pretože Anton Hlinka bol tiež autorita. Takže niektorí sa potom k Zahradníkovi stavali negatívne. Menšina si toho nevšímala a naďalej mu verili. Ja som mal veľa známostí po celom Slovensku a niektorí so mnou prestali komunikovať.

Ako ste sa postavili k otázke tzv. Noriem, ktoré mali určovať spôsob integrácie po roku 1989?

Pýtal som sa, kedy boli publikované Normy a nikto mi to nevedel povedať. Ale všetky normy, rozhodnutia a direktívy musia byť publikované v Actae apostolicae sedes. Ale to sa nestalo. Takže sú neplatné [...]

U nás nikto Normy nevidel. A niektorí naši boli z nich veľmi vystrašení. Očakávali aspoň trošku uznania. Jeden kamarát, Vendelín Zálesňák, vydával samizdaty, chodieval spovedať a zrazu nič.

Koľkí kňazi neprijali podmienené svätenie?

Na Slovensku ich bolo asi štyridsať.

Koľkí prijali?

Tých veľa nie je.

Ako prebiehalo vaše vystúpenie po roku 1989?

Ja som bol u biskupa Fila. Debatovali sme spolu dve hodiny a z jeho postojov a názorov som bol zhrozený. So Sokolom sme sa poznali osobne. Keď prišla výzva, aby sme sa

prihlásili, napísal som mu šesť stranový list a odvtedy mi neodpovedal. Ignoroval to. Ináč ma toleruje.

Aj medzi kňazmi a hierarchiou boli rôzne prípady. Ja som bol priateľom prof. Jozefa Vrábleca, dekana fakulty a generálneho vikára biskupa Pázstora. On ma zoznámil s jedným spisovateľom filozofom, básnikom a esejistom, Jozefom Straussom. K nemu som za komunizmu chodil každý piatok slúžiť omšu. Za ním som chodieval za komunizmu aj teraz. Pokračoval som. Keď som tam raz bol, bol to prvý piatok, najprv sa vyspovedal, bola sv. omša a potom obed. A keď som prišiel z Nitry do Šurian, telefonoval mi jeho syn, že otec zomrel. Bola to veľká osobnosť, na Slovensku známa, tak jeho syn šiel za kardinálnom Korcom, aby ho pochoval. Kardinál bol zvedavý, tak sa ho spýtal: A čo otec, bol vyspovedaný? No áno, vyspovedal ho JUDr. Laca. A to je kto? No to je kňaz zo Šurian, trnavskej diecézy. Kardinál volal do Trnavy, či majú takého kňaza v pastorácii. Oni, že nemajú. A jeho syn bol z toho celý v strachu...

Ak je dnes stále asi 40 kňazov, ktorí neprijali podmienené svätenie, sú veriaci, ktorí prijímajú ich službu?

Sú a stále požadujú sviatosti, hlavne spovede a omše. Ale vzhľadom na to, aký bol postoj našej biskupskej konferencie, našich biskupov, tak to tí veriaci i kňazi robia na vlastnú päsť. Ako slobodní umelci. (smiech) A nie sú nijako šokovaní, že biskup má v tomto inakšiu pozíciu.

Môžete mi priblížiť, ako dnes vyzerá vaša vzájomná spolupráca s inými vetvami skrytej cirkvi?

Každý rok chodíme k biskupovi Krátkemu na duchovné cvičenia a tam verejne celebrujeme, aj keď vedľa seba má dvoch monsignorov z Vatikánu. A u nás nemôžeme? A keď prídeme do Mikulova, Krátky pred veriacimi vyhlási: Prišli kňazi zo Slovenska, budeme mať duchovné cvičenia, modlite sa za nás. Chodievame občas do Rakúska, tam nás prijímajú.

Čo robili českí tajní kňazi, keď chodili pastoračne na Slovensko?

Títo kňazi chodili spovedávať. Na fary, kde bol niekto, kto pôsobil oficiálne. Boli to tisíce spovedí. A boli aj také fary, kde sa veriaci pýtali: A kedy prídu tí husiti, lebo tí ináč spovedajú. (smiech)

Čo vás viedlo k rozhodnutiu neprijat' svätenia sub conditione?

To je vec teologická. Je to vec teológie sviatostí. Teológie kňazstva. Pán Boh neopakuje. Už svätý Augustín bojoval proti donatizmu. Povedal, že je to zločin proti Kristovi dať sa ešte raz pokrstiť. A sv. Tomáš Akvinský tvrdí, že manželstvo nie je prekážkou prijatia kňazstva. Podstatou kňazstva nie je celibát, ale služba a hlásanie evanjelia. Hlavne služba. Nie je potrebné nijak zvlášť veľké vzdelanie, ale slúžiť a slúžiť. Napr. Ján Mária Vianey. Veď bol úplne neschopný. Ale čo urobil? Obetoval sa a slúžil.

Čo hovoríte na výčitku, podľa ktorej ide pri neprijatí navrhnutého riešenia jednoducho o neposlušnosť?

Tak ja vám niečo poviem. Ján a Peter boli pred hierarchiou, veľrada – to bola cirkevná hierarchia, a tam im zakázali hlásať evanjelium. A oni sa pýtali: Tak koho máme teraz

poslúchať, vás alebo Boha? Ja som bol presvedčený, že to [kňazské svätenie] bol Boží dar. Boh ordinuje, krstí, birmuje. Nie kňaz. Kňaz je len inštrument. Nie je udeľovateľom sviatostí, on je len prostredník. Udeľovateľom je Kristus. A ja, keď som veril 15 rokov (v roku 1973 som bol ordinovaný), že je to správne, tak teraz naraz budem veriť, že to nebolo správne? To by som negoval sám seba. [...]

Ordinácia nie je vec úradu. Je to vec milosti. Dotknime sa termínu *dubie validum*. Vedť to je kontradiktórne samo o sebe. Pretože platné nemôže byť pochybne platné. To je *contradictio in adjecto* a *contradictio in subjecto*. Sviatosť nemôže byť pochybne platná, buď je platná alebo nie je. Prirovnal by som to k tehotnej žene. Žena nemôže byť pochybne tehotná, buď tehotná je alebo nie je. *Contradictio in subjecto* znamená, že sú spojené dva termíny: pochybný a platný. A to nemôže byť vedľa seba. Je vnútorná rozpornosť pojmu. *Dubie validum* je výtvor *dubie validistov*. *Contradictio in adjecto*, to jest rozpor s vlastnosťou a spočíva v tom, že nejakému predmetu sa pripisuje vlastnosť, ktorá v obore sviatostí nemôže existovať.

Na základe čoho sa podľa vás prišlo k tomu, že by mohla byť pochybnosť o sväteniach?

To neviem. To ani sám Ratzinger nevie. Zoberme si Tomáša Akvinského. Vedť biskup je inštrumentom sviatosti. On nie je darcom. On nemá arzenál, nemá komoru, že by mohol podpísať výdajku a povedať dám tomu toto a hentomu tamto. Tam je *ex opere operato*. Účinnosť sviatosti vzniká na základe vykonania. Nie na základe toho, že o tom biskup rozhodne. Predsa sviatosti pramenia z histórie bolesti, kríža. To nie sú veci biskupove ale Kristove.

Tomáš Akvinský hovorí: Svätenie kňazstva nejde proti manželstvu, pretože obe sú sviatosti. A ďalej píše: Manželstvo neprekáža v prijatí sviatosti svätenia, pretože ak pristúpi manžel ku sviatosti kňazstva, hoci manželka odporuje, prijíma charakter svätenia, ale postráda výkonnosť svätenia. Ak však s vôľou alebo súhlasom manželky, prijíma platnosť svätenia i výkonnosť. Ďalej: Biskup nedáva moc vlastnou vôľou, ale nástrojovo, ako služobník Boží, ktorého účinok nemôže byť zrušený podľa Mt 19,6: Čo boh spojil, človek nech nerozlučuje a preto biskup nemôže odňať túto moc, tak ako i ten, kto krstí nemôže odňať krstný charakter. ...

Svätý Augustín hovorí: Oboje, krst i vysviacka sú sviatosti a oboje sú človeku dávané k zasväteniu. Preto nie je dovolené katolíkom žiadnu opakovať.

Kristus bol zároveň kňaz a kráľ, zákonodarca. Ale vôbec nie ľudia! Augustín ďalej hovorí: Účinok sviatosti nie je dosiahnutý modlitbou cirkvi alebo služobníka ale zásluhou utrpenia Krista. ...

Vedť takýto princíp, *ex opere operato*, nájdeme už v Starom zákone! Napríklad, keď Izák dáva požehnanie Jakubovi. Hoci miloval Ezaua a on bol aj prvorodený, pretože to boli pravidlá, že prvorodený získava požehnanie. A predsa Rebeka urobila podvod. Čiže Jakub získal požehnanie podvodom. A keď Ezau zistil, že ho Jakub a Rebeka podviedli, povedal otcovi Izákovi: stalo sa to podvodom. Izák však trval na požehnaní Jakuba. Darma sa požehnania domáhal Ezau ako prvorodený. Čo dal, už neodvoláva. Ani Boh čo dal, už neodvoláva.

To si vedel už pred svojím svätením?

Samozrejme, to som vedel už pred tým. Ale potom som sa tomu venoval ešte viac.

Odvolať sa pri tvojom svätení na prax kresťanského Východu?

Odvolať sa na fakulty, ktoré im to dovoľovali. Komunikácia s Vatikánom bola ťažká. Nedávno som bol na vedeckej konferencii o KGB, o východných tajných službách. Vo Vatikáne boli medzi kňazmi spolupracovníci KGB. Jeden prednášajúci spomínal, že z 13 kňazov, ktorí mali vysoké funkcie vo Vatikáne, boli 9 zapletení s KGB.

Pochopil som správne, že pochybnosť o vašich sväteniach mali iba vatikánskej úrady?

Ale veď človek, ktorý sa nezúčastnil samotnom akte svätenia, môže pochybovať. Ja mu to neberiem. Ale to nie je smerodajné. Opätovné svätenie pokladá Augustín za najväčšiu urážku Boha.

Vaša skupinka dodnes vydáva pre vlastnú potrebu samizdat Efraim. V ňom sa jednotliví kňazi podpisujú číslami. Čoho sa dnes ešte boja?

Tak, boja sa. Pretože je tu storočiami nainfikované vedomie, že cirkevná hierarchia je niečo ako Božie ustanovenie. Ale to nie je pravda. Máme evanjelium, kde Ježiš hovorí, aby sme nevládli jeden nad druhým, ale si slúžili.

Koľko tajne svätených a dodnes nezaradených kňazov má vaša skupinka na západnom Slovensku?

Už nás je oba 10, dva zomreli. A raz za dva mesiace máme vzájomné rekolekcie. Stretneme sa, je sv. omša, vždy je niekto iný hlavný koncelebrant.

Sú okrem vašej skupiny ešte iné?

Ešte v Poprade a na východnom Slovensku. Je tam Mons. Tóth, tiež kňaz podzemnej cirkvi, potom učil na gréckokatolíckej fakulte. Toho uznali, pretože ho vysvätil Kaľata.

Prečo vlastne váš okruh nosí pomenovanie Efraim?

Efraim je miesto, kde sa Kristus schovával pred farizejmi, zákonníkmi a veľradou. Je to púšť. (smiech)

Osobné svedectvo Eduarda Kožucha, Malacky 2007

MUDr. Eduard Kožuch povolaním psychiater. V 50. rokoch vyhodенý z bratislavského seminára. Ženatý, tajne svätený kňaz pre O.V.E.S. Má tri deti, dcéru a dvoch synov. Obaja jeho synovia sú dnes kňazmi, na zásah biskupa Sokola museli obaja opustiť bratislavský seminár. Jeden prešiel do inej diecézy, druhý pôsobí v Rakúsku.

Ľudstvo pomaly dozrieva, globalizácia je už tu a my na to nie sme pripravení. A podobne dozrieva aj Cirkev. A mnohé veci sú také, že tí, ktorí majú malú vieru, by bohužiaľ mnohé veci nestrávil. Cirkev dozrieva a Boh si to želá, podobne ako otec, ktorý chce mať dospelé deti, ktoré kráčajú vlastnou cestu a to je jeho odmena.

Na brutalitu, ktorú priniesol komunizmus v našich podmienkach nebol nikto pripravený. Za Slovenského štátu sa síce o zločinoch v Rusku už všeličo písalo. V roku 1943 vydávali františkáni časopis Serafínsky svet a v ňom som ako sedemročný videl zábery z Litvy, kde rehoľníkov vešali. Nikto nechcel veriť tomu, že by toto mohlo byť možné! Ale len čo červenoarmejci prekročili našu hranicu, videli sme, že to možné je. Ako došli na Slovensko, zmizlo bez súdu 20 až 25 tisíc občanov a z nich sa do 50. rokov vrátilo sotva 1500 ľudí. Keď Solženicyn vydal Súostrovie Gulag, Západ tomu nechcel veriť. Sibír je jeden veľký cintorín.

Keď sa v 1948 dostali komunisti k moci, bolo spečatené, že nás čaká to isté, čo bolo v Rusku. A keď naši biskupi začínali jednanie s komunistami, nevedeli, že s nimi sa jednať nedá. Až v roku 1949, keď stroskotali jednanie, začal chodiť nuncius po biskupoch a vybavovať ich právomocami, aby mohli existovať tieňoví biskupi. Mohlo ich byť sedem, ale to sa ukázalo nedostatočné, pretože sa nedokázali presadiť. A tajná polícia sa o nich dozvedela. Tak sa muselo pristúpiť k ďalším krokom. Zmýšľanie sa na Západe začalo meniť až v priebehu 50. rokov, keď sa tam začali dostávať emigranti a prinášali svedectvá. Myslím, že najdôležitejším svedectvom bolo to biskupa Hnilicu, ktorý minulý rok zomrel. Ten, keď sa dostal za hranice, mal určite najprv problémy s kúriou, pretože, ako som už povedal, doba potrebovala najprv vyzrieť. [...] Mysleli si, že na všetko nám bude stačiť *Codex iuris canonici* a že cirkev je taká štruktúra, že ju tu nič nemôže premôcť. A to nie je pravda, pretože vonkajšiu štruktúru možno rôzne napadnúť. Len Ducha svätého nie...

Hnilica podal rozsiahlu správu generálovi jezuitského rádu a tá sa dostala aj k pápežovi, ale hlavne, čítal ju aj kardinál Montini, neskorší pápež Pavol VI. A až tam sa dozvedeli, aký vlastne komunizmus je.

Zaujímavá je aj ďalšia skutočnosť. V roku 1963 sa v Aténach konal panortodoxný snem, potom prešiel na ostrov Rhodos. Vatikán tam delegoval kardinála Casaroliho ako pozorovateľa. Tam sa mal stretnúť s biskupom Metodom, pôvodom z Užhorodu. Ten mu mal povedať: Varujte Svätú stolicu, aby si pri vymenovávaní ďalších biskupov dávali veľký pozor, aby nenastala situácia, ktorú máme v pravoslávnej cirkvi, že my máme takých biskupov, o ktorých nevieme, či sú spolupracovníci režimu alebo pravoverní! Už vtedy si dávali komunisti do seminárov svojich ľudí za účelom cirkevnej kariéry a vedeli to krásne hrať, ale viera tam nebola. A to je vážna vec, pretože pri každej vysviacke sú

dôležitá objektívna aj subjektívna stránka. A ak svätenec bol ateista, tak samotná vysviacka je neplatná a všetky sviatosti by boli neplatné tiež...

Podstatné bolo, že s komunistami sa nedal viesť žiaden dialóg. Oni keď išli k jednaniu, už mali pripravené rôzne úskoky, ako by mohli podviesť. Dnes nikto nespochybňuje, že tzv. Východná politika narobila veľké škody.

Hnilica patril k najdôležitejším spojкам medzi skrytou cirkvou a pápežom. A mal samozrejme problémy s kúriou. Že vo Vatikáne mali tajné služby svojich agentov, to sa vedelo už za Pia XII. [...] Obrovskú oporu mali pritom v maďarskej hierarchii. V 56. roku, po nevydarenej revolúcii, utekala na Západ hromada ľudí a medzi nimi aj agenti. A za Pavla VI. sa vedelo, že sa nemôže všetko dokumentovať. A mnohé veci sa musia vybavovať in silentio, in pectore. To je tiež častá výčitka [neexistencia písomných záznamov], ale čo mohol v situácii, keď sa vedelo, že aj steny rozprávajú, robiť? Hnilica dokonca píše vo svojich pamiatkach, že ak podával pápežovi niektoré dokumenty cez kúriu, tak sa k nemu dostali v okresanej podobe!

Podľa mňa jednou obeťou sa stál aj sám kardinál Casaroli, ktorý mal snáď aj dobrú snahu, ale kto nezažil komunizmus na vlastnej koži, tak si môže čítať o ňom knihy, ale podstatu nepochopí. Tak v roku 1965, po skončení koncilu, dal avízo našej vláde, že chcú začať rokovania. Naši biskupi predsa boli vtedy vo väzení alebo v domácom väzení. Domáca cirkev bola paralyzovaná. Zase sa vraciam k tomu, že sme boli zaskočení brutalitou protivníka, keď sme si mysleli, že pár tieňových biskupov bude stačiť. Režim sa predsa snažil, aby sa na vedúce miesta, či ordinárov alebo biskupov, dostali jemu verní ľudia, alebo vyslovene jeho agenti. Veď sme mali aj kňazov, ktorí boli členmi Komunistickej strany! Nechali sa zo začiatku oklamať víziou sociálnej rovnosti a keď dostali ten chomút na seba, nevedeli vycúvať.

Podstatné je a z toho vychádza určitá dvojkoľajnosť vatikánskej politiky, že niečo pápež rozhodol bez procedurálnej cesty, in silentio. Niečo iné zamýšľal pápež a niečo iné kuriálna administratíva. To bolo ťažké zladiť, pápež vedel o všetkých veciach, ale nemohol ich preniesť na kúriu. Táto dvojkoľajnosť spôsobila určité otázky, nedorozumenia, ktoré z toho vznikli a dnes sme ešte stále toho svedkami. Dôsledky toho nesieme doteraz. Hoci sme všetci kresťania, nevieme sa dohodnúť, nevieme nájsť jednu interpretáciu týchto skutočností.

Aká bola tvoja cesta ku kňazstvu a to neverejnému?

Iniciátorom našej bunky, čo boli kňazi na Záhorí, bol Přemysl Coufal. Všetko sa robilo vo veľkej tajnosti a každému sa povedalo iba to najnutnejšie, ak by sa náhodou dostal „do mlyna“. My sme boli malé, vzájomne izolované bunky. Vzhľadom na našu bezpečnosť sa to takto odohrávalo. Ja som poznal do roku 1990 iba asi štyroch spolubratov a z nich je už väčšina na večnosti.

Moja rodičia boli tradiční katolíci. Mal som šťastie, že tu bol františkánsky kláštor a škola. V nich som poznal pravých synov sv. Františka. Bol som hlboko nimi zasiahnutý. Úžasné smerovanie do ďalšieho života. O skrytej cirkvi som nevedel, neskôr som si myslel, že bola len jezuitská vetva.

Uvažoval som, že po maturite pôjdem na teológiu. Fakulty boli len dve pre celú republiku, Litoměřice a Bratislava. Boli na to rôzne pohľady, ale iné východisko sme nemali. V roku 1956 som sa na tretíkrát dostal na fakultu. V roku 1960 ma v 8. semestri

vyhodili. A vyhodili ma z dvoch dôvodov. V roku 1959 bolo výročie Mierového hnutia. Ja som bol hudobník, organista. Mali sme v kostole spevokol a prišlo nám pozvanie, aby sme išli na tú schôdzu. Tam nahnali chudákov kňazov z celej republiky, asi 400 ich tam bolo. Ja som to prehliadol a hovorím, ja tam nejdem. Mali sme rektora seminára ThDr. Jozefa Korca. Bol to ich človek. On to bral ako sabotáž. Druhý dôvod bol, že mi došla literatúra zo Západu. V seminári sme mali teologické knihy s vročením 1800 a podobne, z 19. storočia. Tak sa hovorí, človek nespi! Napísal som latinsky list a jedna žena, ktorá šla do Marienzellu a mala rodinu na Západe, ho vzala. Dostalo sa to k nejakému dobrému kňazovi, poslal mi najnovšiu literatúru od Herdera. Ale spravil chybu, poslal mi to do seminára. A to bolo niečo! To už bol protištátny čin! Ja som tie knihy ani nedostal do ruky. Zavolať ma rektor, povedal som mu, že nemám žiadne styky so Západom a ako to bolo. Ja sa ich aj zrieknem v prospech seminára. On to mohol krásne zakryť, veď to bol kňaz. Počkal, až sa vrátil tajomník a začiatkom mája si ma zavolali na rektorát. Tam už sedeli zástupci Štátneho úradu pre veci cirkevné. Definitívne, neodvolateľne som bol prepustený. Chlapcov zo seminára zobral tajomník preč, až do večera chodil s nimi krížom krážom po Bratislave, aby nebola vzbura a ja som sa mal do večera zbaľiť. Išiel som do Trnavy za biskupom Lazíkom, ten nevedel vôbec o ničom. Snažil som sa ešte v Litoměřiciach, ale to bolo jedine, že by som podpísal spoluprácu. Tak som videl, že toto je zmarená cesta. Prešiel som si PTP, mal som veľmi ťažkú vojenčinu, chytil som tam tuberkulózu, dva roky som bol v Tatrách na liečení. Zaujímavé, aké sú Božie cesty. Chodili tam z dekanátu lekárskej fakulty. A cez jedného primára, ktorého som tam poznal, som sa nakoniec dostal na medicínu. Vybral som si psychiatriu, aby som mal k tej stratenej teológii čo najbližšie. A oženil som sa. Od roku 1973 až do dôchodku som pracoval v Skalici.

V roku 1970 sa za mnou dostavili naši františkáni Bélo Bajči, bratia Stohlovci a Premek Coufal. Dali ma do auta, Coufal mal vtedy trabanta. Zaviezli ma niekam do poľa, povedali mi aká je situácia, že pápež dáva tieto a tie možnosti, aby cirkev prežila. Vieme o tebe, že si študoval. Prijal by si kňazstvo? To bolo pre mňa úplné prekvapenie. Mal som otázky na celibát. Povedali mi, že na všetko majú výnimky a dali mi čas na rozmyslenie. Tak sa stalo, že vo februári 1971 som prijal diakonát a 5. júla, na sviatok sv. Cyrila a Metoda, som bol vysvätený na kňaza. Udialo sa to v tichosti a tajnosti v jednom byte, svätiteľmi boli Provazník a Zahradník. Svedkovia Coufal a manželka.

Tak sme začali. Než sme si uvedomili, čo sa robí, boli sme v tom. Kňazskú službu sme vykonávali v tom prostredí, v ktorom sme sa pohybovali, pre mňa to znamenalo v mojej psychiatrickej praxi. U mňa potom mnohí vycítili, že okrem odborných vecí je tam ešte čosi viac.

Svätení sme boli vo východnom ríte, s fakultou biritualizmu. Ako ženatí muži, viri probati. Iste, s tým človek musí žiť, nasávať to od malička [východnú spiritualitu]. Pre nás to bolo neznáme, vzdialené. Boli sme k tomu vedení, mali sme literatúru, hoci ja som vždycky celebraval a celebrujem v latinskom ríte.

Dvakrát do roka sme sa stretávali na kňazských exercíciách. To zabezpečil Premek Coufal. Davidka som videl len raz, pri jednom stretnutí. V Báhoni, bol tam prajný kňaz Šimek. Našou najbližšou spojkou bol Coufal, až do jeho smrti.

Dvakrát do roka sme sa stretali na exercíciách, vždy ich dával nejaký jezuita alebo páter, ktorý sa vrátil z väzenia. Tajná polícia po tom veľmi pátrala.

Biskup Davídek je dodnes kontroverzný pre svoje rozhodnutia vysvätiť ženy. Vedeli ste o tom už pred rokom 1989?

Je znakom prozreteľnosti, že sestrička Hasmandová, boromejka v procese beatifikácie, bola v kontakte s Davídkom a obidvaja vedeli, aký je problém žien vo väzení. Muži sa vždycky nejako k tým sviatostiam dostali, nejako sa to prepašovalo. Rádové sestry a kresťanské ženy Krista a jeho silu vo väzení tiež potrebovali. Nás najviac presvedčil ten dôvod, aby, ak sa dostanú do kriminálu, neboli opustené. Aby boli sviatosti. Eucharistia a sviatosť zmierenia.

Davídek svoje svätenia žien zdôvodňoval aj teologicky, v rámci záverov Druhého vatikánskeho koncilu a na základe Chardinovej filozofie. Západ to síce neprijal, ale myslím, že aj v tomto vyzrievame. Veď mnohé ani kuriálni teológovia nevedia dodnes prijať. Stačí uviesť prípad Hansa Kunga, koncilového poradcu. [...]

To urobil aj biskup Krett na východe, dokonca tu v Malackách je aj dr. Kunca, ktorý ním bol svätený. Existuje ešte dosť veľká skupina okolo Košíc, vysvätených Krettom. Je to skupina bývalých saleziánov, absolventov malého seminára, ktorých zastihli 50. roky. Ukončili školy, poženili sa... Organizoval ich Janko Krajňák.

Krett tiež odvážne prijal myšlienky Druhého vatikánskeho koncilu a davídkovsko-chardinovskej vízie a vysvätil viac žien. Možno štyri, pravdepodobne všetko rádové sestry. Davídek s tým neskôr prestal, zrejme keď videl, že toto je najväčšia zámienka proti jeho osobnosti.

Čo sa týka kňazstva ženy, nám je to ťažké, ja sám som bol vedený v takom patriarchálnom duchu. Ale jeden môj priateľ, Janko Stohl, už za komunizmu sa mohol dostať do Švédska a videl tam príklad z ich episkopálnej cirkvi. A hovoril, že to bolo také samozrejmé a tak krásne celebrowala a tak zbožne. Nám sa však do toho ťažko vžíva. Ťažko by sme to niesli, asi aj ja by som si ťažko zvykal.

Spomínaš Druhý vatikánsky koncil. Teológiu si študoval ešte v 50. rokoch. Ako si prijímal zmeny, ktoré koncil priniesol?

[...] Svätá omša má dva stĺpy. Najprv stôl Slova, ktorého význam mnohí katolíci dodnes plne nechápu. A ak nepochopíme Bibliu, tak nepochopíme ani eucharistiu. Preto som bol rád za novú pokoncilnú liturgiu. [...]

Ja som ešte „predkoncilný“ človek. My sme mali ešte jednoročný cyklus, perikopy sa často opakovali. A to som mal latinčinu v krvi, veď som všetky skúšky skladal latinsky. Latinskú omšu môžem stále bez prípravy recitovať. Ako dieťa som aj päťkrát denne v kláštore miništroval, všetci pátres museli mať denne omšu, všetky oltáre boli odsadené. Boli tri úradné omše. Šiesta, siedma a ôsma a medzitým boli súkromné. V kostole bolo 15 oltárov a len čom som prišiel do sakristie, už ma volal ďalší páter: Poď zase so mnou! Niekedy som bol za jeden deň päťkrát a to už potom nebola nijaká zbožnosť. Jak to robia malí chlapci, len som pozeral, kedy to skončíme. Ale bolo to úprimné. Nové liturgické zmeny, to je niečo úžasné, vanutie Ducha svätého. Aj keď spočiatku sa nám to ťažko prijímalo.

Ako sa s твоjim kňazstvom vyrovnávala tvoja manželka?

To je správna otázka. Ja sám bol vychovávaný k tomu prijať celibát. Keď som šiel do manželstva, tiež to znamenalo námahu, táto zmena. Preto keď sa priblížilo kňazské svätenie, bolo to ťažké aj manželke. Prestáli sme niekoľko kríz.

Svätenie sa dialo s jej súhlasom. Tak isto ako to bolo pre mňa ťažké, tak to muselo byť pre ňu ťažké. Síce bolo už po koncile, ale to zmýšľanie ešte bolo predkoncilné. Ženatý a kňaz? Vedeli sme, že niektorí by sa na tom pohoršovali. Ale poznala tých ľudí [Coufala a ostatných] a dôverovala. Od nej to bola spoluobeta a spoluúčasť na všetkom, čo som robil. Aj to riziko niesla, aj vzhľadom na deti. Čo žena môže v tomto všetko prežívať! Ale začínali sme od nuly. A tak sme sa prebýjali v poli, ktoré sme nepoznali. Historickú skúsenosť sme v tomto nemohli mať. [...]

Dokonca si ju občas so sebou brával Premek Coufal, spolu s ďalšími ženami, ak šiel do východného Nemecka, aby bol menej nápadný. On si šiel po svojej práci a ony si prezerali mesto. Boli tak napr. v Lipsku, kde bol benediktínsky kláštor, alebo v Berlíne u kardinála Maisnera.

Môžeš mi povedať ešte niečo bližšie k Coufalovi?

Premek Coufal bol odborníkom v drevárskom priemysle. Keďže každý vedúci závodu musel byť nomenklatúrny káder a tí väčšinou nevedeli cudzie reči, mohol Coufal cestovať na Západ a tie cesty využíval aj na podávanie správ do Vatikánu. Pravda, nemohli to byť písané správy, prípadne sa hneď museli ničiť. Ale ku koncu už vedel, že ho sledujú.

Bol benediktínsky mních, chodieval do východného Nemecka, tam tie kontakty boli ešte najmožnejšie. Po víkendoch navštevoval rôzne skupinky kňazov. U nás sa stavil tak raz za tri týždne.

Ku koncu už hovoril, že ho sledujú, aj sme sa pripravovali, čo v prípade výsluchu. Boli sme odpočúvaní, čítali nám poštu, ambulanciu som mal odpočúvanú, ani neviem prečo. Pátrali a tušili, cezo mňa šli po Coufalovi. Chudák Premo na to doplatil. Došli na neho skrze nejakého lekára, ktorého vydieraním dostali pre spoluprácu.

Aký bol vzťah vašej skupiny k skupine okolo biskupa Korca?

S Korcom sme neboli v žiadnom kontakte, Davídek a Coufal áno, ale my pešiáci nie. Korcov postoj k nám, povedal by som, vychádza z úzkeho zorného uhla a starého kódexu. On vychádzal zo starých mexických fakúlt a myslel si, že je to zverené iba jezuitskému rádu. Korec nemohol prijať, že [fakulty] môžu mať aj širší rozsah. Keď Blaha došiel so širokými fakultami, Korec nemohol prehltnúť, že by to mohlo ísť aj mimo jezuitský rád. A možno to dodnes nevie. Korec je síce dobrá hlava, ale Davídek... Sú to ľudské faktory. [...]

ŠtB začalo vydávať aj falošné samizdaty. A Korcova skupina prijala fámu, že Zahradník je nastrčeným agentom ŠtB. Naleteli na to. [...]

Z okolia biskupa Korca vzišla falošná správa, že Zahradník je agent ŠtB a túto správu vysielal Anton Hlinka, po Korcovi druhá najväčšia autorita na Slovensku. On to odvyšiel, ešte k tomu pridal Sokol niekoľko návštev a Zahradník si 5 rokov odsedel.

A čo vzťahy k verejne pôsobiacim kňazom?

O nás mnohí kňazi z oficiálnej cirkvi nevedeli nič. My sme mali suplovať služby, ktoré nemohli robiť oficiálne miesta. Veď boli časy, keď boli len dvaja oficiálni biskupi v celej ČSSR. Ale tí, ktorí o nás vedeli, tak s nami vychádzajú dobre, občas nás volajú koncelebrovať, čo väčšinou nejdeme, aby sme neprovokovali.

V čom vidíš dôvody, prečo máte problémy s plným prijatím a uznaním v našej cirkvi?

Niektoré veci niektorí nemohli prehltnúť a nemôžu to dodnes, že niečo sa nedialo procedurálne a nie sú dokumenty. Dnes aj Benedikt XVI. hovorí, že o týchto vysviackach nie je najmenšej pochybnosti. Ale aby nebolo nejaké pohoršenie, pretože tu chýba vyzretosť, tak sa to necháva tak. Dnes tie informácie sú, ale niektorí sa k nim nedostali. [o našich tajných vysviackach] Nie je najmenších pochyb. Ani u nás nemal nikto pochybnosti a prijímali sme to za cenu rizika, že nám ide o krk, a nie len mne, ale celej mojej rodine.

Smutné bolo, keď Premkova matka žiadala po roku 1989 nášho biskupa Sokola, aby dal prípad smrti jej syna prešetriť. Odpísal jej, že pre neho je prípad uzatvorený, bola to samovražda... Podobne, teraz sme mali 20 rokov, čo zavraždili Štefana Poláka. V roku 1987 ho zmasakrovali na fare v Borovciach. Jeho prípad je stále nedoriešený. Smutné je, že cirkev sa k tomu nehlási. Evidentní mučeníci.

Ako vyzerala tvoja situácia ako tajne sväteného kňaza po roku 1989 vzhľadom o oficiálnej hierarchii?

Naši biskupi nám poslali dotazník, poslal nám to Blaha, a boli položené asi 3 druhy otázok. Kedy som bol vysvätený, aké bola formácia a aká bola naša činnosť. Na to som odpovedal asi na tri a pol strany. Naši ľudia, Blaha a Krátky to sami niesli do Vatikánu. Lenže tam to prijali ľudia, ktorí tomu nevenovali pozornosť, pretože sa im to zrejme nehodilo. Dôsledky Casaroliho politiky.

V roku 1990 vyšli pastierke listy. V Čechách to bolo pekné, boli sme nazvaní spolubratia. Aj pápež pri svojej návšteve nám veľmi pekne ďakoval: Ďakujem bratom, ktorí trpeli aj so svojimi rodinami.

Až prišli nejaké Normae, ktoré nikto z nás nevidel. Boli sme zavolaní na biskupské úrady, vtedy sme si navzájom dôverovali. Bol som pred biskupom Filom. Hovoril: Tu niečo mám, prosím ťa, to mi podpíš. Je tu niečo latinsky, že sa toho vzdávaš a nebudeš verejne pôsobiť. Súhlasil som, veď ani doteraz som verejne nepôsobil. A tým bola naša vec nečakane vybavená takouto smutnou bodkou. My sme z toho boli zhrození. Tie normy boli vykladané inak v Čechách ako u nás.

Ale aj u nás boli biskupi, ktorí o nás vedeli a zo začiatku boli ústretoví. Napríklad biskup Baláž, tiež bývalý tajný kňaz. On nemal žiaden problém s tým, aby mu celeburovali u neho aj ženatí kňazi. A nikomu to nerobilo problém.

U Sokola to bolo horšie, ten tomu vôbec nerozumel. Ten to interpretoval tak, že sme boli exkomunikovaní a neviem čo všetko. Naši bratia, ktorí u neho boli, z toho boli zhrození. Poznali sme sa, boli s ním kamaráti. O on: Keď budete ďalej takto vystupovať, tak sa vystavujete cirkevným trestom!

Potom pokračovali jednania na úrovni biskupskej konferencie ČSFR, kde Blaha musel podpísať vyjadrenie, v ktorom je uznané jeho biskupské svätenie a on sa vzdáva práva

vykonávať tento úrad. Odvtedy bola situácia napätá. Až teraz sme sa dočkali výroku Benedikta XVI., že tieto svätenia sú nepochybné. Z našej strany ale o tom nikto nepochyboval. Každý, kto do toho išiel. Bolo to postavené na vzájomnej dôvere, tak ako v prvotnej cirkvi. Veď ak by niekto prišiel a predstavil sa s tým, že ma chce svätiť, bral by som to ako provokáciu ŠtB. Vždycky to bolo založené na tom, že niekto, komu som dôveroval, dosvedčil pravosť toho druhého.

Nebolo ti ponúknuté ísť do pastorácie po podmienenečnom svätení?

To bola pre nás veľmi závažná podmienka. Ale na to z nás [ženatých kňazov] nikto nepristupoval. Pokiaľ bol niekto celibátnik, alebo by mu zomrela manželka a stal sa vdovcom, tak mohli prijať svätenie sub conditione a mohli ísť do pastorácie. Boli aj takí, aj jeden môj spolubrat. On to bral, aj mu to povedal biskup Filo, ako obnovenie kňazských sľubov. Povedal mu: My tu máme taký príkaz, ty to splň a myslí si čo chceš. Ale to je vážna vec! Tieto sviatosti sa nesmú opakovať! To by bolo bohorúhanie.

Aký je aktuálny postoj cirkevnej autority k vám, nezaradeným tajne sväteným kňazom?

Dnes nás KBS prijíma bez problémov, akurát nás dali na vedľajšiu koľaj. Sme všetci starší ľudia a preto sa s nami nepočíta do pastorácie. Ako keby sme my žiadali nejaké úrady, alebo benefície. To je slovenské riešenie. V Čechách je iná situácia, majú tam nového nuncia, tiež tam bol opakovanie kardinál Bertone. Kto chce, kto si trúfa, okamžite môže nastúpiť do pastorácie. Už ani svätenie sub conditione sa nevyžaduje, aj to sa prehltnie.

Stretávate sa s ostatnými tajne svätenými kňazmi?

Áno, aj dnes sa stretávame. Minulý rok sme sa stretli v Brne. Celá komunita. Tých okruhov bolo viacej: pražský, brnenský a potom Krettovi východniari. Pretože pred revolúciou sme o sebe nevedeli. Ako začali vydávať nejaké knihy, tak sme to hltali.

Kňazstvo si prijímal v období útlaku, jeho „uplatňovanie“ malo preto špecifický charakter. Kde vidíš zmysel tejto služby dnes?

Dnes je taká doba, že je dosť ľudí, ktorí potrebujú kňaza. Ale ktorí by nedošli za kňazom len preto, že je to kňaz. Taký človek ale ani nevie, ako by sa mal chovať, nevyzná sa v situácii. V tom vidím riadenie Ducha svätého, že to, čo sme robili, nebolo len pre komunistickú dobu. Ten model tu je a bude. Duch svätý to rozhodne 17. novembra 1989 u nás nepristrihol a nepovedal: Koniec, a hotovo! Chceme sa k týmto ľuďom dostať a pripraviť ich. A potom ich môžem pošlem do kostola alebo iným kňazom, že tam majú všetko ostatné.

My nechceme svoje kňazstvo propagovať. Ja keď som mal psychiatrickú prax som svoje kňazstvo nezverejňoval. Ale ľudia to vycítili. Koľkokrát prišli za mnou do ordinácie a pozdravili: Pán farár, pochválen buď... Áá, pardon, ja som sa pomýlil, myslel som že som u pána farára. Nie že by sa cítili ako na fare, ale že keď prišli, už boli odcenzúrovaní a mohli voľne hovoriť.

Osobné svedectvo Pavla Hradilka, Praha 2007

Pražská obec je spoločenstvo ľudí, ktoré začalo svoju dráhu v rokoch normalizácie a dodnes je živé. Kde sú jeho základy?

V roku 1972 saleziánsky kňaz Václav Komárek stratil štátny súhlas a prešiel do podzemia. Bolo to začiatkom normalizácia, kedy prebiehali čistky v strane a veľa ľudí emigrovalo. Václav Komárek bol veľký samorast medzi saleziánmi. Ovplyvnil ho Štěpán Trochta. Kontakty mal úplne všade. Sprostredkoval štúdium u Zvěřiny. Keď sa davy od kostola sv. Kríža, kde pôsobil, rozprchlí, rozhodol sa ísť viac do hĺbky.

Pracoval ako umývač okien. Dva dni umýval a potom mal čas na svoju pastoračnú činnosť. Denne sa u neho vystriedalo aj 30 ľudí. Z toho rekrútoval ľudí do svojich skupiniek. My ako domovská skupina sme sa o nich starali.

Kedy sa k vám dostal Fridolín Zahradník?

Asi v roku 1977 na jar nám Václav dovedol Fridolína a Jana Konzala. Frídu nám predstavil ako biskupa mlčiacej cirkvi. To bol pre nás šok, obaja boli ženatí. Komárek potvrdil, že je to v poriadku. Inak by sme do toho nešli.

Ako vyzerala táto práca „v skupinkách“?

Bolo to podávanie základných informácií. O biblii. O tom, ako sa číta, ako sa nad bibliou modlí. Partnerské vzťahy, výchova detí, čo mladé rodiny zaujímalo.

Chodilo sa na „chaloupky“. Frída potom ustanovil Jana ako autoritu. Čo vyvolalo počiatočné napätie, srdcom bol stále autoritou Komárek. Jan si nás získal postupne.

Ako si u seba objavil kňazské povolanie?

Ja som po tom netúžil. Nebol som z tých, ktorí sa chcú stať kňazom. U mňa to vyplynulo z toho, že som tie veci už robil. Nie žeby som predsedal liturgii, ale robil som tu formáciu a podobne.

Ako vyzerali vaše husitské „spanilé jazdy“ na Slovensko?

Šli sme z Prahy autom. V Bratislave sa auto vymenilo a šlo sa ďalej. Navštevovali sme skupiny vysokoškolákov. [...] Stavovali sme sa aj u kňazov v pastorácii, takže to skutočne neboli dve cirkvi [verejná a skrytá]. Riešili sa aj dišpenzy a cirkevnoprávne veci, lebo biskupi neboli, alebo to boli kolaboranti.

Davídkovi sa vyčítala jeho bohatá svätiteľská činnosť. Bola za tým myšlienka, že každé spoločenstvo malo mať svojho biskupa?

Inštrukcia bola svätiť biskupa, keď nastane nebezpečenstvo. Vďaka tomu sa množili biskupi, nie z toho, žeby každá obec mala mať biskupa. Davídek sa chápal ako biskup, ostatní mali byť potencionálni svätitelia.

Od čoho odvodzoval Davídek a potom vlastne aj davídkovská línia biskupov legitimitu svojich svätení?

Pavol VI. dal Bláhovi právo ordinariátu, keď to poviem zjednodušene. A on ho okamžite, hneď na druhý deň delegoval Davídkovi. Na to mal právo. To nám osobne

potvrdil aj kardinál Bertone, keď tu bol v roku 2000. Ten povedal, že mexické fakulty boli použité oprávnené. Mexické fakulty, to v tomto prípade znamená možnosť sviätiť biskupa bez oznámenia. Dialo sa to s vedomím pápeža ale bez vedomia kúrie – čo neskôr predstavovalo problém. Fakulty platili pre územie Československa. To je dôvod, prečo bol Blaha svätený Dubovským a nie Hnilicom [Hnilica bol už v tom čase v emigrácii].

Aká situácia pre vás nastala po roku 1989?

Asi pol roka sme ešte dodržiavali bezpečnostné opatrenia. Vyzeralo to ale ružovo. Spolupracovali sme s okruhom Václava Dvořáka, v ktorom bol napr. Ventura, Piřha a Halík. Prvé pohovory, to boli priateľské pohovory. Hirka chcel vydať celebrity, že patríme pod neho. Existovalo asi 250 celebrity pre ženatých kňazov (od Fridolína, Dvořáka i Davídka). Celebrity sú snáď dodnes v trezore na ordinariáte v Prešove. Situácia sa zmenila, keď prišli Normy.

Vaše spoločenstvo sa po roku 1989 pretvorilo v kresťanskú obec, ktorá je vďaka svojej vonkajšej podobe porovnávaná s latinskoamerickými basisgemeinden.

Podobáme sa trochu Bokoru v Maďarsku. Jeho zakladateľom je piaristický kňaz Bulányi a svoje korene má v aktivitách Kolakoviča v 40. rokoch. Je to hnutie, ktoré má asi 1000 skupín, asi 30 kňazov, tak celibátikov ako ženatých. Nemajú biskupa, takže ich navštevujú spriatelení biskupi, ako Frída Zahradník alebo Jacques Gaillot.

Prečo odmietaš dodnes „nastúpiť do farnosti“?

Bol som svätený s tým, že aj keby sloboda nastala, tak som určený pre inú službu než verejnú. S tým som bol svätený a tak som to bral.

Kto dnes tvorí skrytú, umlčanú cirkev?

Ecclesia silentii – to je a bola pestrá spoločnosť. Od teológov po cvokov. (smiech)

Biskupské vysviacky a skrytá cirkev na Slovensku

Po definitívnej zmene politického režimu v Československu začali aj cielené snahy, ktoré mali viesť k likvidácii cirkvi. Jedným zo spôsobov, akým režim bránil normálnemu náboženskému životu, bola snaha o likvidáciu viditeľných cirkevných štruktúr. V prípade Československa to znamenalo zákaz reholí a obmedzenie možnosti menovania biskupov, prípadne snahu o dosadenie prorežimných kandidátov. Z trinástich diecéz bolo do roku 1989 riadne obsadených iba päť. Na začiatku 50. rokov pozostával slovenský episkopát krajiny z týchto biskupov:

- 1943 - 1950 Andrej Škrábik, biskup, Banská Bystrica
- 1948 - 1962 Jozef Čársky, apoštolský administrátor, Košice
- 1949 - 1968 Eduard Nécsey, apoštolský administrátor, Nitra
- 1940 - 1960 Peter Pavel Gojdič, O.S.B.M., biskup, Prešov
- 1946 - 1976 Vasiľ Hopko, pomocný biskup, Prešov
- 1949 - 1959 Róbert Pobožný, biskup, Rožňava
- 1920 - 1965 Ján Vojtaššák, biskup, Spiš
- 1949 - 1969 Ambróz Lazík, apoštolský administrátor, Trnava
- 1938 - 1961 Michal Buzalka, pomocný biskup, Trnava

Počas trvania režimu boli oficiálne ustanovení títo biskupi:

- 28. 2. 1973: Jozef Feranec, biskup, Banská Bystrica
- 28. 2. 1973: Július Gábriš, apoštolský administrátor, Trnava
- 28. 2. 1973: Ján Pasztor, biskup, Nitra
- 26. 7. 1989: Ján Sokol, arcibiskup, Trnava
- 26. 7. 1989: František Tondra, biskup, Spiš

Začiatkom 50. rokov bolo tajne vysvätených niekoľko biskupov. Títo mali zabezpečiť život cirkvi (právne a sakrálne). Ich vysviacky však neostali dlho utajené a mnohí z nich putovali rovno do väzenia, prípadne svoj úrad nemohli vykonávať.

Prvá „generácia“ tajných biskupov:

- 5. 11. 1949 Štefán Barnáš, pomocný biskup, Spiš (vysvätil Ján Vojtaššák), prípadne ďalší, nezverejnení

Utajené vysviacky v rokoch 1951 až 1967:

- 2. 1. 1951 Pavol Hnilica, SJ (vysvätil Róbert Pobožný, biskup, Rožňava)
- 24. 8. 1951 Ján Chryzostom Korec, SJ (vysvätil Pavol Hnilica)
- 9. 9. 1955 Dominik Kaľata, SJ (vysvätil Ján Chryzostom Korec)
- 18. 5. 1961 Peter Dubovský, SJ (vysvätil Dominik Kaľata)
- 28. 10. 1967 Jan Blaha (vysv. Peter Dubovský, * 12.03.1938)
- 29. 10. 1967 Félix Maria Davídek (vysv. Jan Blaha, * 12.01.1921 + 16.08.1988)

Hnilica a Kaľata boli po emigrácii vymenovaní za titulárnych biskupov, Korec sa stal po revolúcii sídelným biskupom v Nitre a Dubovský pomocným biskupom v Banskej Bystrici. Jan Blaha sa zriekol verejného vykonávania biskupského úradu.

Biskup Davídek rozvinul na základe širokého výkladu fakúlt Pavla VI. rozsiahlu konsekračnú činnosť, ktorá mala dopad aj na vývoj skrytej cirkvi na Slovensku. Biskupi pôsobiaci na Slovensku sú zvýraznení.

Davídkom udelené biskupské konsekrácie (1967 až 1987)

- **3. 12. 1967 Ján Eugen Kočiš (pre východný obrad, nar. 25. 6. 1926; 15. 5. 2004 sub conditione)**
- **24. 3. 1968 Ivan Ljavinec (pre východný obrad, nar 18. 4. 1923; 30. 3. 1996 sub conditione)**
- 22. 8. 1968 Ján Jiří Pojer
- 27. 8. 1968 Stanislav Krátký (* 11. 11. 1922)
- August 1968 Josef Dvořák
- August 1968 Dobroslav M. Kabelka, O. Praem.
- **28. 11. 1970 Martin Hrbča (11. 9. 1924 - 29. 8. 2002)**
- 28.09.1970 (?) Josef Blahník (1918 - 1989)
- 15. 8. 1971 Jindřich Pešek * 22.04.1908 + 21.11.1980
- **August 1972 Oskar Formánek, SJ (7. 9. 1915 - 21. 7. 1991)**
- **August 1972 Marián Ján Potáš², O.S.B.M. (2. 3. 1918 - 24. 2. 2006)**
- 2. 3. 1973 Jiří Krpálek (* 1931)
- 15. 3. 1973 Siard Ivan Klement, O. Praem.

² Marián Ján Potáš, OSBM (1918–2006). Protoihumen Rádu sv. Bazila Veľkého, titulárny kanonik, biskup podzemnej Cirkvi. Narodil sa v Prešove, študoval v Mukačave, Užhorode, Prešove a Olomouci. Spolupracovník biskupa Gojdiča. Zasadil sa o exhumáciu a prevezenia ostatkov biskupa Gojdiča do Prešova. Od roku 1970 pôsobí vo Vyšnom Orlíku. Podľa svedectva človeka, ktorý biskupa Potáša osobne poznal, prišiel Davídek za Potášom do Vyšného Orlíka. Ten svätenie po počiatocnom zdráhaní prijal. Po revolúcii mu biskup Hirka ústne potvrdil platnosť jeho svätenia. Pôsobil najmä medzi gréckokatolíckmi rusínskej národnosti.

- December 12. 1978 Václav Razik
- **6. 10. 1979 Dušan Špiner** (* 07.02.1950, zrejme sa mal stať Davidkovým koadjútorom)
- 4. 12. 1984 Josef Hinterhölzl * 1915
- 18. 12. 1987 Karel Chytil (15. 9. 1920 - 15. 9. 2002, zo skupiny Václava Dvořáka)

Ďalšie biskupské konsekrácie v „Davidkovej línii“ od roku 1967:

- 24. 8. 1969 Bedřich Provazník (vysv. Ján Kočiš, 31. 5. 1936 - 4. 2. 2007)
- 24. 10. 1970 Fridolín Zahradník (vysv. Bedřich Provazník, * 16. 9. 1935)
- **1971 Ján Krajňák** (vysv. **Bedřich Provazník**)
- **? Sergej Kovč (29. 8. 1911 - 9. 11. 2000)** (vysv. **Zahradník?**)
- 1973 Josef Jindra (vysv. Fridolín Zahradník)
- **1975 Nikodém Mikuláš Krett, O.S.D.B.** (vysv. Fridolín Zahradník, 3. 10. 1912 - 29. 4. 1983)
- **14. 6. 1975 Bartolomej Urbanec** (vysv. **Zahradník**, spolusv. **Nikodém Mikuláš Krett**, nar. 17. 8. 1937 v Lipovci)
- **1981 Ondrej Fogaš ?** (vysv. **Nikodém Mikuláš Krett**, * 9. 12. 1945)
- **1981 Anton Novobilský** (vysv. **Nikodém Mikuláš Krett**, * 9. 2. 1936)
- 29. 5. 1982 Jan Konzal (* 5. 5. 1935, vysv. Fridolín Zahradník)
- 29. 5. 1982 Pavel Hájek (vysv. Fridolín Zahradník)

Ukážka zo samizdatu

V Tvojich rukách

Ozvu sa túžby... Vtedy vždy ma bolí duša.
Prečo sa, Pane, viacej nepokúšam
Uveriť, že mi chrániš každý vlas,
Že s Tebou nie som daný napospas

Bezbožným rukám a ich sile?
Kto Ti je verný, šťastie na promile
Neráta. Je v ňom ponorený.
Toto však oko sveta nedocení.

Pomôž mi, Pane, zbav ma toho neduhu,
Že nehľadím vždy pevne k nebu, na dúhu,
Že poddajným som strachu z krutej doby,
Že schádzam z cesty, ktorá svätých zdobí,
Veď vždy ma držiš mocným putom viery
V jednote s tými, čo sú doma pri Tiberi.

Ing. Mgr. Blažej Krasnovský, † 1999, ordinovaný člen ES.
Zdroj: Záznam 19/2000, samizdat bratislavského Efraimu

Ukážky z dokumentov ŠtB o skrytej cirkvi

Č. p.: OS-00/43/OA-89 Bratislava 14. júla 1989

Prísne tajné

Výtlačok čís.: 9

Počet listov: 15

INFORMÁCIA

o štátobezpečnostnej situácii a aktuálnych otázkach KR práce na S-ŠtB Bratislava za 2. štvrtrok 1989.

1/ Vývoj štátobezpečnostnej situácie:

....

b/ Po línií vnútorného protivníka:

....

Členovia CH-77 a HOS zorganizovali akciu na BRADLE dňa 7. 5. 1989, kde po ukončení ofic. programu za účasti asi 300 osôb (**ČARNOGURSKÝ, PONICKÁ, SELECKÝ, MAŇÁK, HOFMANN** a pod.) položili na pamätník Slov. trikolóru, prečítali prejav vyzdvihujúci osobu M. R. Štefánika s požiadavkami na štátnu správu o rehabilitáciu Štefánika, vrátenie pôvodných pomenovaní po ňom, návrat pôvodného slovenského štátneho znaku do štátneho symbolu ČSSR a pod.

Nadalej uvedené osoby udržujú kontakty na IDC v KZ najmä na redaktora A. HLINKU z RHA, ktorému poskytujú rôzne informácie o vnútro politickej situácii v ČSSR, kritizujú oficiálne stanoviská štát. orgánov v oblasti ľudských práv, cirkevnej a národnostnej politiky.

...

Predstavitelia NC ČARNOGURSKÝ, MIKLOŠKO, SELECKÝ nadalej udržujú kontakty na RHA, kde zverejňujú nimi spracované negatívne materiály o situácii v cirkvi na Slovensku, stanoviská na podporu opozičného hnutia, stanoviská k oficiálnym komentárom čs. masovokomunikačných prostriedkov, k čomu získavajú i ďalší okruh osôb.

Na úseku NA a LA je zisťovaná snaha vonkajšieho i vnútorného protivníka upevniť dosiahnuté pozície a zároveň usmerňovať činnosť týchto štruktúr. V tomto zmysle sú orientovaní predstavitelia NC a LA tak, aby sa zatiaľ nepúšťali do verejných protištátnych akcií. Hlavná úloha v tejto etape má byť vnútorné upevnenie a rozvoj činnosti jednotlivých spoločenstiev.

...

V súvislosti so závermi Viedenskej následnej schôdzky sa **prejavuje snaha Nelegálnej Cirkvi a Laického Apoštolátu (NC a LA – pozn. red.) legalizovať svoju činnosť v rôznych krúžkoch, spevokoloch, nepovolených reholiach a pod.** K tomuto účelu sú vykonávané aj rôzne nátlakové akcie za stavbu nových kostolov (Nitra, Piešťany a pod.) v orientácii na pracovníkov zdravotníctva v okrese Trnava k posilneniu svojej základne a na VŠ a SŠ mládež.

...

Súčasťou tejto kampane NC a LA sú aj snahy o likvidáciu ZKD PIT (**Združenie katolíckych duchovných Pacem in terris**), ktoré sa prejavujú i v našom teritóriu doručovaním anonymných výhražných písomností, osobným kontaktom predstaviteľov NC a LA s aktívnymi účastníkmi zasadnutí ZKD PIT, ako aj ich menovitým odsudzovaním a ohováraním v RHA a pod. V tejto situácii funkcionári ZKD PIT hľadajú východisko vo vydávaní nových prehlásení na podporu mieru, prestavby v zahraničnej politike a pod., ktoré by chceli dať schváliť Zboru ordinárov Slovenska, aby jeho súhlasom zachovali ZKD PIT. Z obavy pred neúčastou duchovných odvolali tohtoročný zjazd ZKD PIT na Slovensku, nakoľko väčšina duchovných na nátlak Vatikánu a časti ofic. cirkví a NC a LA odmieta účasť v ZKD PIT.

....

Správa ZNB hl. mesta Bratislavy Zs kraja
Správa Štátnej bezpečnosti

Č. p.: OS-00180/OA-89, Bratislava 28. 9. 1989

Príloha k č. p.: OS-00 /40-VN-89

Prísne tajné!

Výtlačok číslo: 2

Počet listov: 3

INFORMÁCIA

k súčasným aktivitám v prostredí nelegálnych cirkvi

V súčasnej dobe sú v prostredí nelegálnej cirkvi cieľavedome posudzované metódy činnosti, ktoré by čo najefektívnejšie umožnili realizovať protisocialistické zámery protivníka. Stanovenie konkrétnej taktiky je sprevádzané úsilím o budovanie nových organizačných foriem.

Najvhodnejšou platformou politického nástupu voči socialistickému zriadeniu je považované prostredie a aktivity rím. kat. cirkvi. Za rozhodujúcu podmienku je považované získanie politickej podpory verejnosti k presadzovaniu nastolených požiadavok. Vyvolanie dialógu so štátnymi orgánmi je úzko spojované s realizáciou prostriedkov nátlaku. Nie je reálne dosiahnuť zo strany nelegálnej cirkvi dialógu so štátnou správou, dialóg nadviažu legálne štruktúry a presadia svoje požiadavky.

Najefektívnejšia metóda k presadzovaniu požiadaviek nelegálnej cirkvi je videná v politicky motivovaných demonštráciách, k vyvolávaniu ktorých nemajú dostatok síl. Preto útoky vedú formou petícií a pútí, ktoré majú prechádzať od duchovného obsahu k aktuálnej občianskej náplni. Nelegálna cirkev hodlá parazitovať na významnejších a tradičných púťach a slávnostiach legálnej cirkvi. Majú postupovať pomaly, nenechať sa vohnať do stretnutia so štátnou mocou, napr. demonštráciu v Bratislave MIKLOŠKO vyhlásil za varujúcu a ako hlavný organizátor odmieta niečo podobné opakovať.

Hlavný dôraz bude kladený na organizačné zabezpečenie pútí s cieľom umožniť spoločnú účasť mládeže z Čiech, Moravy a Slovenska. **Koncentrácia nelegálnych štruktúr bude zameraná k zabezpečeniu centrálnej púti v Čechách, na Morave a Slovensku a jednej celoštátnej.**

Na území ČSSR pôsobia 4 hlavné riadiace nelegálne cirkevné centrá v Prahe, Brne, Olomouci a v Bratislave, v ktorých pôsobia signatári a priaznivci CH-77. Vyvíjajú autonómnu aktivitu a v obmedzenej miere vykonávajú koordináciu činnosti na úseku nátlakových akcií.

Na území SSR sa prejavujú snahy o konštituovanie organizačnej štruktúry nelegálnej cirkvi členenej do 12 oblastí, ktoré by boli podriadené jednému centru. V poňatí českého a slovenského katolicizmu pretrvávajú rozdiely, ktoré znemožňujú prehĺbiť koordináciu. Napr. pri pražskom arcibiskupstve bol ustanovený tzv. „Pracovný výbor“, ktorý sa má zaoberať organizáciou a koordináciou cirkevných pútí a prenášaním názorov laikov na kardinála TOMÁŠKA, ale iniciátorom sa nepodarilo zapojiť do uvedeného výboru zástupcov z Moravy a Slovenska. Ide o zárodoky pastoračných rád a ďalších pomocných orgánov biskupa podľa CIC. Plánujú tiež vytvorenie „Kresťanského zdravotníckeho spoločenstva“ a kalkulujú i s formovaním „Spoločenských zoskupení“ okolo vydávaných samizdatov klerikálneho zamerania a tie by mali byť základom pre budovanie „občianskych iniciatív“, z ktorých by sa postupne sformovala opozičná klerikálna strana.

Kardinál TOMÁŠEK sa postavil do čela krajne reakčných prúdov katolicizmu, ktorých podstatou je vyvolanie dialógu so štátnymi orgánmi z pozície nátlaku, čím už dnes čiastočne spĺňa predstavu klerikálnych činiteľov.

Charakteristickým rysom súčasnosti sú snahy protivníka prezentovať prípady trestného postihu osôb v nelegálnej cirkvi ako politickú záležitosť.

V oblasti rehoľnej činnosti je zvyšen aktivita zameran na legalizáciu a rozširenie organizačných štruktúr.

Terciari rehole dominikánov upevňujú svoje pozície a pripravujú vydanie nových stanov a provinnch smerníc upresujcch vntorn väzby. V prípade rehoľných sestier ide o obmedzen uvoľnenie noviciátu. **Rehoľn osoby prezentujú svoju existenciu behom pt v tradičnom odeve.** Súčasne dochádza k posilnovaniu rôznych foriem nátlaku na šttne orgány s cieľom dosiahnuť legalizáciu a tm upevnovanie väzieb rehoľných štruktúr do zahraničia.

Prpadn právne uznanie existencie a činnosti muškch rehoľ v ČSSR je spjan sú uvahou obsadiť za využitia tajne vysvätených knazov z rehoľných komunít všetky doposiaľ voľn farnosti.

Svoj hlas pre splnenie výzvy neleglnch cirkevných štruktúr dáva časť reakne zameraných duchovných, grupujcch sa okolo kardinála TOMÁŠKA, ktor dáva konfrontcim a provokačným akciám svoje pozhnanie. Nakoľko Bratislava a Zsl. kraj sú centrom neleglnch cirkevných štruktúr a sídlom ich vedcch predstaviteľov, ako i v dosahu reaknho kléru z celého Slovenska, ktor myšlienky a snahy TOMÁŠKA podporujú, boli doterajšie ntlakove akcie neleglnch cirkevných štruktúr veden hlavne do nášho teritória. **Dôkazom toho sú provokačné vystúpenia mladých členov NC a LA na ptiach v Nitre, resp. Šaštne Strzch v roku 1988 s pozhadavkami, v ktorých by radi nadiktovali eskoslovenskej vláde zmenu zákonov upravujcch vzťah šttu a cirkvi z roku 1948, ktoré doposiaľ platia, realizáciu odluky cirkvi od šttu a vrátenie všetkho majetku cirkvi, odmietanie možnosti dohľadu šttnch orgánov nad činnosťou cirkvi, pln obnovenie činnosti muškch a ženských rehoľ atď.**

Vzhľadom na sasn situáciu a prognózy vývoja v oblasti neleglnch cirkevných štruktúr potvrden poznatkami získanými agentrnooperatvnmi prostriedkami, môžeme očakávať nárast nátlakových akcií organizovaných neleglnmi cirkevnými štruktúrami a podporovanými reakčným klrom, s vylenm možnosti priameho zásahu šttnej moci.

Operatívne vyhodnotenie činnosti neleglnch cirkevných štruktúr

Pod pojmom nelegálne cirkevne štruktúry možno rozumieť oblasť a to ako osôb, ktoré inklinovali, alebo inklinujú k tajnému štdiu teológie, tak dalších predstaviteľov, ktorí sa zaoberajú nelegálnou činnosťou v báze muškch a ženských rehoľ. Predstavitelia „katolíckej inteligencie“ a laického apoštolátu zohrávajú svoj význam v nelegálnej cirkvi (NC). Veľk pozornosť venuje NC mládeži, v ktorej vidí prísľub pre budúce snahy o destabilizáciu socializmu v ČSSR.

Z uvedeného dôvodu sa snaží medzi mládežou rozširovať rôzne nelegálne tlačoviny, ktorých obsahom sú cirkevno-politicke tmy zameran na negatívne hodnotenie šttnej cirkevnej politiky a proti všetkm pokrokovým tendenciám v rm. kat. cirkvi. Znan pozornosť venujú pokusom o legalizáciu práce s mládežou, kde pod rôznymi zámienkami, ako sú športove akcie, kvízy, sú prevdzan tajne exerccie s programom duchovnej obnovy, poriadan pod patronátom najvýznamnejších miništrantskch konventov.

V poslednom období dochádza k dalšiemu prehľbovaniu nepriateľskej činnosti neleglnch cirkevných štruktúr v ČSSR vo všetkch jej odvetvich, s cieľom presadenia reakčných cirkevných pozhadaviek, ktoré sa jej nepodarilo uskutočniť v rokoch 1968-69, najmä dosiahnuť odluku cirkvi od šttu a docieľiť prioritn postavenie cirkvi v spoločnosti.

Vatiknske ustredie

výrazne podporuje všetky formy nepriateľskej činnosti NC v ČSSR, príčom hlavnm cieľom protivníka je rozširiť priestor pôsobnosti cirkvi a vyzdvihnúť jej celkove spoločenske postavenie.

Snaha Nelegálnej Cirkvi (NC) speje k eliminovaniu pokrokovej knzskej organizácie Pacem in terris a docieleniu zmien zákonov upravujcch vzťah šttu k cirkvi. Vo svojej činnosti sa NC zameriava na konšpiratvne budovanie rdovho dorastu, na prenikanie do robotníckeho prostredia, zskvanie pozícií medzi inteligencií a pôsobenie na mládež všetkch vekových kategórií.

Hnutie laického apoštolátu NC v podmienkach ČSSR m zvláštny význam a špecifiku a je veľmi nebezpečnou formou ideodiverznej činnosti, lebo sa prelína s kleriklnmi tendencimi a na Slovensku vystupuje vo forme obhajoby klrofašizmu a nacionalizmu.

V náväznosti na uvedené formy nepriateľskej činnosti NC, Vatikán usiluje o dobudovanie tajného vedenia r. k. cirkvi v ČSSR, ktoré pôsobí nezávisle na legálnej hierarchii. V danom prípade zo strany Vatikánu **ide o zaistenie akcieschopného vedenia cirkvi, ktoré by sa vo vhodnej chvíli postavilo do čela zjednocovania rôznych opozičných prúdov tak, aby bolo možné vyvolať protispoločenské vystúpenie nábožensky zmýšľajúcej časti obyvateľstva.**

V tomto duchu zastáva postoje výhodné pre vatikánsku politiku i **kardinál TOMÁŠEK**, ktorý je pravidelne informovaný o činnosti NC a udržuje konšpiratívny styk s **Jozefom ZVĚŘINOM, Ottom MÁDROM** a ďalšími prednými exponentmi NC.

Vatikán pri oficiálnych jednaniach s predstaviteľmi ČSSR sa spočiatku snažil dištancovať od činnosti tajných biskupov, kňazov a celej NC v ČSSR s tým, že nedal žiadny súhlas k jej pôsobeniu. Avšak pod tlažou argumentov musel existenciu NC v ČSSR priznať. **Napriek daným sľubom Vatikánom, že bude usilovať o prerušenie činnosti NC, rovnako ako cirkevná emigrácia, neupustil Vatikán od ďalšej podpory, organizovania a riadenia podvratnej činnosti NC proti ČSSR.** Pri posledných jednaniach zaujal Vatikán k činnosti NC stanovisko, že je produktom „náboženskej neslobody“. Nemožno opomenúť ani skutočnosť, že cieľavedomú ideodiverznú činnosť vykonávajú tiež zahraničné IDC a západní diplomati akreditovaní v Prahe na ZU. K aktívnym diplomatom patria najmä pracovníci ZÚ USA, NSR, Talianska a Rakúska, ktorí sú v spojení s predstaviteľmi NC v ČSSR.

Doterajším rozborom jednotlivých zoskupení tajných biskupov a kňazov možno konštatovať, že sa prevažne jedná o vyhranených nepriateľov socialistického zriadenia, ktorí sú plne oddaní Vatikánu, odkiaľ sú ako finančnými, tak materiálnymi prostriedkami vo svojej činnosti podporovaní.

Doterajšie získané poznatky svedčia o tom, že v súčasnosti pôsobí na území ČSSR celkom **5 tajných biskupov**, u ktorých je potvrdené a dokumentované ich vysvätenie. Jedná sa o osoby:

Karel OTČENÁŠEK – duchovný RKC v Trmicích, štátom neuznaný biskup

Fridolín ZAHRADNÍK – v rokoch 1972-73 tajne vysvätený **Felixom DÁVIDKOM** na biskupa gréckokatolíckej cirkvi

Stanislav KRÁTKY – duchovný RKC v Hrádku u Znojma, v 60. rokoch tajne vysvätený biskupom SKOUPÝM

Ján KOREC – z Bratislavy, **tajne vysvätený biskupom HNILICOM**

Peter DUBOVSKÝ – duchovný RKC v Handlovej–Novej Lehote, tajne vysvätený v roku 1961 **biskupom KALATOM.**

U ďalších 9 osôb, podozrivých z tajného vysvätenia na biskupov sa zatiaľ túto skutočnosť nepodarilo potvrdiť, či vyvrátiť. Na všetkých 14 biskupov, či podozrivých sú príslušnými súčasťami ŠtB vedené zväzky operatívneho rozpracovania, v ktorých je odhaľovaná a dokumentovaná nelegálna náboženská činnosť.

Ďalej je registrovaných 113 tajných kňazov, z ktorých bolo u 47 potvrdené tajné vysvätenie na kňazov. Ich najväčšia koncentrácia je na území SSR, ďalej v Juhomoravskom a Východočeskom kraji. Jedná sa prevažne o príslušníkov mužských rádov a kongregácií (predovšetkým františkánov, Saleziánov, jezuitov). Niektorí z tajne vysvätených kňazov pôsobia so štátnym súhlasom v duchovnej správe. Ich tajné štúdium a tajné vysvätenie bolo v rokoch 1967-70 rôznymi formami legalizované.

V poslednej dobe sú sústreďované poznatky o existencii ďalších tajných biskupov, ktorí však nemajú súhlas Vatikánu a napriek tomu vysväcujú ďalších tajných kňazov. **Z toho je zrejmé, že v samotnej cirkvi ako celku nastala situácia, ktorá sa im vymyká z rúk. Existuje nezistený počet biskupov a kňazov, o ktorých cirkev nemá prehľad a nemôže kontrolovať ich činnosť.**

Činnosť nelegálnej cirkvi je tiež rozšírená o pôsobenie nekontrolovateľného počtu tzv. „vedúcich laikov – diakonov“ a absolventov katechetického štúdia z rokov 1968-71.

Medzi najaktívnejších predstaviteľov NC z rady tajných biskupov patrí Karel OTČENÁŠEK (objekt akcie JAN), Stanislav KRÁTKY (objekt akcie KATOLÍK) a na Slovensku Ján KOREC (objekt akcie REKTOR) a Peter DUBOVSKÝ (objekt akcie BISKUP), ktorých pôsobnosť presahuje rámec jednotlivých teritórií. Z uvedených dôvodov boli na II. S-ZNB zavedené kontrolné zväzky.

Agentúrne obsadenie jednotlivých tajne vysvätených biskupov a kňazov a ich kontrola nedovolennej náboženskej činnosti je v prevažnej väčšine pasívna. Väčšina dostupných agentúrnych prostriedkov je v akciách využívaná okrajovo bez zjavného ŠtB efektu.

Jednou z hlavných foriem nelegálnej činnosti je **organizovanie tajnej bohosloveckej fakulty** k súkromnému štúdiu bohoslovía a príprave k tajnému vysväteniu, prebiehajúcej prísne konšpiratívnym spôsobom, takže jej existencia a organizačná štruktúra nebola doposiaľ celkom rozkrytá.

Organizačné zaistenie tajného štúdia bohoslovía v ČSR a čiastočne na Slovensku, zaisťuje duchovný bez štátneho súhlasu **ThDr. Jozef ZVĚŘINA** z Prahy (objekt akcie FAKULTA), ktorý podľa získaných poznatkov je dekanom tajnej bohosloveckej fakulty. Od roku 1978 bolo doposiaľ zorganizovaných 22 študijných skupín po 20 poslucháčov, ktoré pôsobia konkrétne na teritóriu hl. m. Prahy, Hradec Králové, Ostravy, Brna Bratislavy.

Ústrednou postavou v nelegálnej cirkvi na Slovensku je tajný biskup Ján KOREC, ktorý má rozhodujúce postavenie v rámci mužských a ženských rádov a kongregácií a dbá o prípravu tajného provinciátu. V rámci koordinácie a jednotného postupu v činnosti NC v rámci ČSSR udržiava menovaný spojenie na predstaviteľov NC v ČSR. Pokiaľ sa však týka organizačnej štruktúry tajnej bohosloveckej fakulty na Slovensku, nebola doposiaľ odhalená. Najaktívnejšie v tomto smere pôsobia **František MIKLOŠKO a Rudolf FIBY** z Bratislavy a duchovný **Ján ĎURICA** z Martina.

Mimo organizačné zaistenie niektorých skupín tajnej výuky na Slovensku prevádzanej ThDr. Jozefom ZVĚŘINOM, nie je doposiaľ známe jeho postavenie, či poslanie v rámci NC na Slovensku. Nepotvrdené poznatky signalizujú skutočnosť, že medzi KORCOM a ZVĚŘINOM existuje akási „dohoda“ o jeho pôsobení na Slovensku.

Opatrenia:

- **neustále prehľbovať operatívne poznanie a zmapovanie štruktúry nelegálnej cirkvi**, najmä vo vzťahu na osoby z radov tajných biskupov a kňazov, dokumentovať ich vysvätenie (miesto, svätiteľ atď.) a prevádzať aktívne rozpracovanie najaktívnejších osôb
- **získavať konkrétne poznatky o spojení a koordinovaní činnosti** vedenia NC v ČSR a SSR, prípadne rozsah pôsobnosti a charakter činnosti jednotlivých predstaviteľov NC
- **s cieľom zefektívnenia rozpracovania na báze NC – tajných biskupov a kňazov, bude poskytovaná metodická pomoc smerom na S-ŠtB a O-ŠtB** v jednotlivých krajoch a v súčinnosti s 9. odborom II. S-ZNB koordinovaná činnosť hlavných akcií
- **zlepšiť vzájomnú informovanosť medzi jednotlivými zainteresovanými S-ŠtB**, II. odborom S-ŠtB Bratislava a 9. odborom II. S-ZNB Praha, s cieľom centralizovať a analyzovať situáciu v NC v celoštátnom merítke
- **aktivizovať agentúrno-operatívne prostriedky** a zvoliť vhodné formy ofenzívnejšieho rozpracovania tajných bohosloveckých fakúlt v rámci ČSSR s cieľom odhaliť organizačnú štruktúru a vedenie tajných fakúlt akcie SPRCHA, resp. FAKULTA
- **vykonávať aktívnu spravodajskú kontrolu u osôb a skupín**, ktoré pôsobia pri tajnej výuke bohoslovía a ktoré sú pripravované k tajnému vysväteniu

....

Zdroj: disident Anton Selecký

Paul Klee: Angelus Novus

Walter Benjamin si kúpil tento obraz v roku 1921 a považoval ho za jednu zo svojich najcennejších osobných vecí. Na anjela na obraze odkazuje v niekoľkých svojich prácach.

Zdroj:

< <http://www.omm.de/veranstaltungen/festspiele2005/bilder/RUHR-shadowtime-angelus-novus.jpg> >